

SUOMEN YLIOPISTOJEN REHTORIEN NEUVOSTO
FINLANDS UNIVERSITETSREKTORERS RÅD

**FRÅN INLÄRNING TILL KOMPETENS:
IDENTIFIERING OCH ERKÄNNANDE AV TIDIGARE FÖRVÄRVAD KOMPETENS**

Arbetsgruppsrapport

Finlands universitetsrektorers råd
Rådet för yrkeshögskolornas rektorer ARENE rf.
Mars 2009

INNEHÅLL

1. ARBETSGRUPPENS TILLSÄTTANDE OCH UPPDRAG	2
2. TIDIGARE FÖRVÄRVAD KOMPETENS ÄR EN UTMANING FÖR HÖGSKOLORNA.....	4
2.1 EN FÖRÄNDRING MOT KOMPETENSBASERAT TÄNKANDE.....	4
2.2 BEHOVET AV TILLÄMPNING AV PRINCIPERNA FÖR TIDIGARE FÖRVÄRVAD KOMPETENS ÖKAR.....	6
2.3 UNIVERSITETSREFORMENS OCH YRKESHÖGSKOLELAGSTIFTNINGENS EFFEKTER.....	8
3. EFFEKTERNA AV ERKÄNNANDE AV TIDIGARE FÖRVÄRVAD KOMPETENS..	9
4. UTBILDNINGSSOMRÅDESSPECIFIKA BEHOV OCH GOD PRAXIS FÖR IDENTIFIERING OCH ERKÄNNANDE AV KOMPETENS.....	11
4.1 HANDELSVETENSKAPLIGA OCH FÖRETAGSEKONOMISKA ARBETSGRUPPENS SYN PÅ SPECIELLA FAKTORER SOM PÅVERKAR IDENTIFIERING OCH ERKÄNNANDE AV TIDIGARE FÖRVÄRVAD KOMPETENS INOM DETTA OMRÅDE.....	12
4.2 DET SOCIALA OMRÅDETS ARBETSGRUPPS SYN PÅ SPECIELLA FAKTORER SOM PÅVERKAR IDENTIFIERING OCH ERKÄNNANDE AV TIDIGARE FÖRVÄRVAD KOMPETENS INOM DETTA OMRÅDE	13
4.3 HÄLSOVÅRDSOMRÅDETS OCH DEN HÄLSOVETENSKAPLIGA ARBETSGRUPPS SYN PÅ SPECIELLA FAKTORER SOM PÅVERKAR IDENTIFIERING OCH ERKÄNNANDE AV TIDIGARE FÖRVÄRVAD KOMPETENS INOM DETTA OMRÅDE	13
4.4 DEN TEKNISKA ARBETSGRUPPENS SYN PÅ SPECIELLA FAKTORER SOM PÅVERKAR IDENTIFIERING OCH ERKÄNNANDE AV TIDIGARE FÖRVÄRVAD KOMPETENS INOM DETTA OMRÅDE	14
4.5 SAMMANFATTNING AV DE UTBILDNINGSSOMRÅDESSPECIFIKA ARBETSGRUPPERNAS FÖRSLAG	14
5. IDENTIFIERING AV TIDIGARE FÖRVÄRVAD KOMPETENS OCH MOBILITET	16
5.1 MOBILITET MELLAN OCH INOM HÖGSKOLESEKTORER.....	16
5.2. INTERNATIONELL MOBILITET	18
6. ORGANISERING AV IDENTIFIERING OCH ERKÄNNANDE AV TIDIGARE FÖRVÄRVAD KOMPETENS I HÖGSKOLORNA	19
7. ARBETSGRUPPENS REKOMMENDATIONER GÄLLANDE PROCESSER FÖR IDENTIFIERING OCH ERKÄNNANDE AV TIDIGARE FÖRVÄRVAD KOMPETENS	21
7.1 REKOMMENDATIONER UR HÖGSKOLORNAS SYNVINKEL	22
7.2 REKOMMENDATIONER UR STUDERANDENAS SYNVINKEL.....	26
7.3 REKOMMENDATIONER GÄLLANDE FORTSATTÅ ÅTGÄRDER FÖR UTVECKLING AV IDENTIFIERING OCH ERKÄNNANDE AV TIDIGARE FÖRVÄRVAD KOMPETENS.....	28

BILAGOR

1. Arbetsgrupper för de olika utbildningsområdena
2. Förslag och rekommendationer av utbildningsområdenas arbetsgrupper per område

1. Arbetsgruppens tillsättande och uppdrag

Statsrådets gällande förordningar för universitet och yrkeshögskolor skapar riktlinjer för identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens (senare AHOT). Vid avläggande av examen gör förordningarna det möjligt för universitetet eller yrkeshögskolan att tillgodoräkna motsvarande studier som avlagts vid en annan inhemsk eller utländsk högskola eller vid en annan läroanstalt. Studier eller praktik som ingår i examen kan ersättas med andra studier på samma nivå eller med motsvarande praktik. Också kompetens som påvisats på annat sätt kan tillgodoräknas.¹

I praktiken har både högskolorna och de som sökt identifiering och erkännande av kompetens erfårit att processerna och beslutsfattandet i anslutning till identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens inte alltid är enhetliga ens inom samma högskola, att begreppen gällande frågan inte är bekanta eller att olika aktörer tolkar begreppen olika. Finlands universitetsrektorers råd och Rådet för yrkeshögskolornas rektorer ARENE rf. konstaterade i november 2007 att högskolorna behöver enhetliga nationella principer för identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens. Råden var eniga om att en gemensam praxis är eftersträvansvärd, även om högskolorna inom ramen för sin autonomi har ett ansvar för examinas innehåll och kvalitet. Högskolorna avgör också vilken tidigare förvärvad kompetens som kan tillgodoräknas i examen samt vilka förvaranden som följs vid identifiering och erkännande.

Rektorsrådets grundläggande utgångspunkter för att skapa praxis och mekanismer för identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens var följande:

- högskoleexamen kan inte vara en fristående examen
- högskoleexamen bör inte bestå av enstaka, spridda moduler, utan examen ska utgöra en tydlig helhet
- universitetens och yrkeshögskolornas utgångspunkter för identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens är olika, eftersom många av universitetens utbildningsområden inte leder direkt till specifika yrkesområden, medan yrkeshögskoleexamina kännetecknas av att de är fokuserade på arbetslivet
- högskolorna bör godkänna utvärderingar utförda av andra högskolor (bl.a. JOO-studier)
- mekanismerna för identifiering av tidigare förvärvad kompetens bör göra dualmodellen tydligare.

Råden tillsatte en gemensam arbetsgrupp 31.1.2008. Arbetsgruppen skulle vid uppgörande av rekommendationer beakta de växande behoven av livslångt lärande, helhetsreformen av den yrkesinriktade vuxenutbildningen, referensramen för europeiska examina samt kvalitetssäkring. Arbetsgruppens målsättning var att förbereda rekommendationer, och därefter skulle varje högskola ta rekommendationerna i beaktande och besluta om deras tillämpning i de egna utbildningsområdena inom ramarna för sin autonomi.

Arbetsgruppen delades in i en beredningsgrupp och en bredare samarbetsgrupp. Till ordförande för beredningsgruppen utsåg råden rektor Veijo Hintsanen (Rådet för yrkeshögskolornas rektorer) och till vice ordförande rektor Tapio Reponen (Finlands universitetsrektorers råd). Som medlemmar fungerade enhetschef Maija Airas från Centret för internationell mobilitet och internationellt samarbete CIMO, undervisningsråd Carita Blomqvist från Utbildningsstyrelsen, planerare Timo Halttunen från Åbo universitet, lärarutbildningschef Harri Keurulainen från Jyväskylä ammattikorkeakoulu, prorektor Juhani Lehto från Tammerfors universitet, planerare

¹ Statsrådets förordning om yrkeshögskolor 352/2003; Statsrådets förordning om universitetsexamina 794/2004.

Seppo Saari, senare Hannele Seppälä från Rådet för utvärdering av högskolorna samt prorektor Markku Tarvainen från Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Rektor Matti Pursula (Finlands universitetsrektors råd) utsågs till arbetsgruppens ordförande och rektor Veijo Hintsanen (Rådet för yrkeshögskolornas rektorer) till vice ordförande. Följande personer utsågs till medlemmar i samarbetsgruppen: ombudsman Simo Pöyhönen (AKAVA), utbildningspolitisk expert Petri Lempinen (STTK), expert Tarja Tuominen (Finlands näringsliv EK), direktör Olli-Pekka Väänänen (MTK), specialist Airi Jaro, senare Hannele Louhelainen (OAJ), professor Kaarle Hämeri (Professorsförbundet), utbildnings- och arbetskraftspolitisk expert Saana Siekkinen (FFC), utbildningspolitiskt ansvarig Mikko Vieltojärvi (SAMOK), ombudsman Riku Matilainen (STK), utbildningspolitisk sekreterare Juhana Harju (FSF) och utbildningsombudsman Veli-Matti Lamppu (Företagarna i Finland).

Som arbetsgruppens sekreterare fungerar generalsekreterare Timo Luopajarvi från Rådet för yrkeshögskolornas rektorer ARENE rf. och generalsekreterare Liisa Savunen från Finlands universitetsrektors råd.

Arbetsgruppen fastslog redan från början målsättningen att framskrida på tre plan:

1) Tydliga rekommendationer till högskolorna. Så här ser identifieringens och erkännandets mekanismer och processer ut, och enligt arbetsgruppen borde det inte finnas några betydande skillnader mellan utbildningsområdena. Rekommendationerna gäller breda, betydelsefulla studiehelheter eller delar av examen. Den ansvariga läraren kan fatta beslut om enstaka kurser eller delar av studieperioder.

2) Rekommendationer för främjande av högskolespecifik granskning. Dessa rekommendationer gäller fortsatta utredningar per utbildningsområde för både utbildningsprogram och examina. De omfattar också beaktande av speciella karaktärsdrag för olika utbildningsområden vid identifiering och erkännande. Skillnader mellan olika utbildningsområden kan också förekomma vad gäller identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens som föräldrars, hur stor del av studiepoängen som tillgodoräknas samt kompetens som förvärvats genom arbetserfarenhet.

3) Allmänna frågor gällande högskolornas utveckling. Sådana frågor är utveckling av läroplaner och individuella studieplaner i en kompetensbaserad riktning samt skapande av mera välutvecklade mekanismer för identifiering och erkännande av den kompetens som de som avlagt internationella studier besitter. Dessutom behövs en utredning av utbildningsvägar mellan olika högskolesektorer och inom samma sektor.

Arbetsgruppens utgångspunkter för uppgörande av tillvägagångssätt och rekommendationer gällande identifiering och erkännande av kompetens var följande:

- 1) De uppgjorda rekommendationerna för identifieringens och erkännandets processer godkänns genom att alla högskolor inför praxisen.
- 2) Tillvägagångssätten för identifiering och erkännande samordnas inom högskolorna och mellan högskolorna (också mellan olika högskolesektorer).
- 3) Utgångspunkten för identifiering och erkännande är positiv (både studerandena och högskolorna har nytta av detta).
- 4) Samarbetet och den öppna diskussionen mellan högskolorna och utbildningsområdena intensifieras.
- 5) God praxis som redan genomförts vid högskolorna synliggörs och kan utnyttjas av alla.

- 6) Internationaliseringen och genomförandet av Bolognaprocessens målsättningar påskynas.
- 7) Utbildningens kvalitetssäkring tas i beaktande.
- 8) Systemet konstrueras så att det inte blir för påfrestande.

2. Tidigare förvärvad kompetens är en utmaning för högskolorna

2.1 En förändring mot kompetensbaserat tänkande

Identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens grundar sig på kompetensbaserat tänkande. Utbildningstänkandet har förändrats från att ha varit baserat på undervisning till att betona kompetens och inlärningseffekter. Det avgörande är kompetens och inlärningsprocessens resultat, inte hur och var kompetensen, informationen och färdigheterna förvärvats. Inläring och kompetens kan uppstå under många olika förhållanden, både via formellt och via informellt lärande eller i arbetslivet. Således har individen rätt att söka erkännande för sin kompetens, oberoende av hur den förvärvats. I det kompetensbaserade tänkandet betonas flexibla studievägar, skapande av mobilitetsmöjligheter från ett utbildningsstadium och en utbildningsnivå till följande samt avlägsnande av återvändsgränder.

AHOT har tagits upp på den internationella och nationella utbildningspolitiska agendan ur flera synvinklar. Dessa är verkställandet av Bolognaprocessen, livslångt lärande, främjande av mobilitet, skapande av referensramar för examina på nationell och europeisk nivå samt kvalitetssäkring av högskoleutbildningen.

Bolognaprocessens främsta målsättning är att skapa ett europeiskt högskoleutbildningsområde (EHEA) före år 2010. Centrala målsättningar för Bolognaprocessen är att öka mobiliteten både under högskolestudierna och därefter. Detta förutsätter å sin sida gemensamma riktlinjer för den kompetens som examina och andra högskolestudier ger. Det behövs också verktyg och kunskap att identifiera och erkänna examina som avlagts och kompetens som förvärvats i andra länder.

Vid ministermötet i London 2007 förband sig undervisningsministrarna till att öka högskolesystemens kompatibilitet och jämförbarhet och samtidigt respektera deras mångformighet. Enligt kommunikén konstaterade ministrarna följande: ”Vår nationella målsättning är ett fullständigt genomförande av godkända verktyg och förfaranden för erkännande av examina samt att planera ytterligare uppmuntran för både personalens och studerandenas mobilitet. Rättvist erkännande av högskoleexamina, studieprestationer och tidigare studier – också erkännande av icke-formellt och informellt lärande – är en väsentlig del av det europeiska högskoleutbildningsområdet både internt och internationellt. Förståeliga och jämförbara examina samt lättillgänglig information om utbildningssystem och referensramar för examina är förutsättningar för invånarnas mobilitet och för bevarandet av det europeiska högskoleutbildningsområdets dragningskraft och konkurrenskraft även i framtiden.”

Som bäst sammanställs referensramar för både europeiska och nationella examina. Deras gemensamma målsättning är att skapa förutsättningar för högskolorna att göra upp ett fungerande system för identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens. Enligt utvecklingsplanen för utbildning och forskning 2007–2012 ska det finländska utbildningssystemets funktionalitet och tydlighet förbättras genom att sammanställa en nationell referensram baserad på definiering av kompetens förvärvad genom studier och annan kompetens före år 2010.

Undervisningsministeriet tillsatte i augusti 2008 en arbetsgrupp vars uppgift är att göra upp ett förslag till en nationell referensram, definiera dess nivåer i form av kompetens samt beskriva de principer enligt vilka examina ska placeras in på nivåerna i den nationella referensramen och EQF:s (European Quality Framework)² referensram. För att vara välfungerande ur studerandenas synvinkel, bör referensramen för kompetens, examina och behörighet främja exempelvis skapandet av personliga studievägar. Tänkande som är baserat på kompetens ger individen möjlighet att på ett meningsfullt sätt placera in kompetens som förvärvats på olika sätt i referensramen. Ur arbetslivets synvinkel är det å sin sida väsentligt att man i samband med rekrytering av nya anställda kan utvärdera personens kompetens, kunskap och färdigheter. Undervisningsministeriets arbetsgrupps rapport blir klar sommaren 2009.

Den inledda förändringen mot kompetensbaserad utbildning är en utmaning för högskolorna. Vid universiteten har man traditionellt betonat formellt lärande som förvärvats via officiell utbildning, och där prestationen har större betydelse än kompetensen. Vid yrkeshögskolorna är studierna mera praktiskt inriktade, och då har det också varit lättare att erkänna kompetens som förvärvats genom arbetserfarenhet. Dock har det också vid yrkeshögskolorna funnits, och finns det fortfarande, skillnader mellan högskolor, inom högskolor och mellan utbildningsområden när det gäller i hur stor utsträckning och på vilket sätt kompetens som förvärvats någon annanstans erkänns. Det är en utmaning att likställa kompetens som förvärvats via icke-formellt och informellt lärande med tidigare förvärvad kompetens, eftersom högskolorna haft relativt begränsad praxis för detta. Det har hittills inte funnits några heltäckande riktlinjer för identifiering och erkännande av kompetens som förvärvats på annat sätt än genom formell utbildning.

Utgångspunkten för rektorsrådets arbetsgrupp, att främja grunderna för kompetens vid högskolorna, har varit positiv. Identifieringen och erkännandet av tidigare förvärvad kompetens bör utvecklas för att motsvara såväl nationella som internationella behov. När det gäller betonandet av kompetensbaserad utbildning bör identifieringen gälla inläring och kompetens, inte prestationer. Detta förutsätter en definiering av målsättningarna för kursen. Det kompetensbaserade tänkandet har framskridit vid högskolorna, men inte ännu tillräckligt.

Identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens är inget nytt för varken universiteten eller yrkeshögskolorna. Vid universiteten har identifieringen och erkännandet av kompetens oftast genomförts i form av tillgodoräknande av kurser som avlagts vid andra universitet eller i övrigt likvärdiga kurser. Erkännandet har dock inte huvudsakligen gällt informellt lärande, arbetserfarenhet eller kompetens som förvärvats och bevisats på annat sätt (med undantag av språkstudier). Vid yrkeshögskolorna har erkännandet huvudsakligen gällt kompetens baserad på tidigare avlagda examina (vid läroinrättningar på institut- och yrkesinriktad högskolenivå som föregår yrkeshögskolor och inom vissa områden yrkesinriktad utbildning på andra stadiet) eller kompetens baserad på arbetserfarenhet.

I vardagligt tal används olika termer för att hänvisa till identifiering av tidigare förvärvad kompetens. Sådana termer är bland annat tillgodoräknande, ersättande, inkludering samt identifiering och erkännande. Dessa kategorier skiljer sig till viss del från varandra, och i praktiska dis-

² Europaparlamentet och Europeiska unionens råd gav 23.4.2008 en rekommendation om en referensram för europeiska examina (European Qualifications Framework, EQF) för att främja livslångt lärande. Enligt rekommendationen ska medlemsländerna före år 2010 definiera överensstämmelserna mellan sina nationella examenssystem och referensramen för europeiska examina, antingen genom att i de nationella examensnivåerna på ett tydligt sätt hänvisa till nivåerna för EQF:s referensram eller vid behov genom att utveckla referensramar för nationella examina.

kussioner blandas de ofta ihop. I undervisningsministeriets arbetsgruppsrapport från år 2007 presenterades en bred begreppsanalys som arbetsgruppen i sitt arbete preciserade enligt följande.

Tillgodoräknande innebär godkännande av studier, praktik, arbetserfarenhet eller kompetens som en del av en avlagd examen eller kurs, inom obligatoriska eller valbara studier.

Ersättande är en form av tillgodoräknande som innebär ersättande av studier med studier inom samma område och med motsvarande innehåll som avlagts någon annanstans.

Inkludering är en form av tillgodoräknande som innebär inkorporering av studier som avlagts någon annanstans som en del av examen (t.ex. studiehelheter som ett biämne eller enstaka studier som valbara studier).

Identifiering bör granskas både ur studerandens och ur högskolans synvinkel. Studerande strävar efter att förstå den kompetens som de förvärvat på olika sätt och strukturera kompetensen i förhållande till kursmålsättningarna så att de kan beskriva och bevisa sin kompetens. Högskolan värderar den tidigare förvärvade kompetensen som studerande presenterar i förhållande till kursmålsättningarna.

Erkännande innebär officiellt godkännande av kompetens som studerande förvärvat tidigare.

2.2 Behovet av tillämpning av principerna för tidigare förvärvad kompetens ökar

Finlands högskolesystem är baserat på en dualmodell, där yrkeshögskole- och universitetsexamina har olika profiler. Yrkeshögskolornas lägre examen leder till arbetslivet medan det vid universiteten i huvudsak är magisterexamen som leder ut i arbetslivet.

Fullständig tillämpning av Bolognaprocessens examenssystem innebär ett äkta tvåstegssystem också för universiteten, så att studerandena redan efter lägre högskoleexamen kan övergå till arbetslivet. Det betyder att allt flera studerande som inte bara avlagt yrkeshögskoleexamen, utan också kandidatexamen, och som har erfarenhet av arbetslivet efter högskoleexamen samt kompetens som förvärvats på annat sätt kommer att delta i universitetens magisterprogram. Det kommer att bli allt vanligare att övergå från universitet till att avlägga kandidatexamen och från arbetslivet till yrkeshögskola och tvärt om.

Vid sidan av examensstuderande skapar livslångt lärande nya behov av identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens. Dessutom bidrar informellt lärande som ett sätt att utveckla kompetens och inläring i arbetslivet med nya inslag i AHOT-förfarandet. Man kan förutspå att ändringar i befolkningsstrukturen, arbetslivets förändrade kompetensbehov och därigenom ett ökat behov av livslångt lärande och vidareutbildning leder till att både universitet och yrkeshögskolor får allt fler studerande som i sin bakgrund har såväl formella högskolestudier som kompetens som förvärvats i arbetslivet och via informellt lärande och därmed ett behov av att deras kompetens identifieras och erkänns. Sådana personer kan ha avbrutit sina högskolestudier eller avlagt högskoleexamen, och deltar till exempel till vidareutbildning eller avlägger studier på öppna universitetet för att komplettera sin kompetens eller förbättra sin beredskap för arbetslivet.

AHOT-behovet kan alltså antas öka i framtiden. Som utgångspunkt kan man urskilja flera olika grupper av studerande, som har behov av metoder för identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens.

Sådana grupper är bl.a. följande:

- studerande som deltar i högskoleutbildning, och som har en yrkesexamen och dessutom arbetserfarenhet och/eller kompetens som förvärvats genom informellt lärande,
- studerande som deltar i högskoleutbildning, och som inte har någon formell examen, men som har arbetserfarenhet, högskolestudier vid öppet universitet/yrkeshögskola och kompetens som förvärvats genom informellt lärande,
- studerande som deltar i högskoleexamen, som har en tidigare avlagd högskoleexamen och vars målsättning är att avlägga en ny examen på motsvarande nivå inom ett annat utbildningsområde eller övergå till att avlägga en högre examen inom ett annat område eller samma område (mobilitet mellan/inom sektorer),
- studerande som avlagt högskoleexamen, och som kommer till högskolorna för att komplettera sina tidigare studier för att förbättra sin egen yrkeskompetens och behörighet på arbetsmarknaden,
- utländska studerande som avlagt en utländsk (högskole)examen och/eller kurser samt har arbetserfarenhet och kompetens som förvärvats genom informellt lärande.

I regel kan en ny studerande som blir antagen till högskoleutbildning endast ta emot en studieplats som leder till högskoleexamen och som ingår i det landsomfattande gemensamma ansökningsförfarandet för universitet och högskolor när utbildningen inleds samma termin. En ny studerande kan dock redan sedan tidigare ha en studieplats antingen vid universitet eller vid yrkeshögskola och således även avlagda studier. Statistik för avläggande av två examina, antingen i rad eller samtidigt, finns endast tillgänglig för studerande som redan avlagt examen. Däremot finns ingen nationell statistik för hur många högskolestuderande som har rätt att avlägga flera examina. Enligt en utredning som Tammerfors universitet genomförde 2007 har en betydande del av de som ansöker till universitet sedan tidigare en studieplats.

Vid sidan av de finländska studerandena innebär högskolornas internationalisering ytterligare utmaningar när det gäller identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens. I undervisningsministeriets internationaliseringsstrategi för högskolorna 2009–2015 (UM 2009) framförs att de utländska examensstuderandenas antal vid högskolorna borde ökas till 20 % från nuvarande 15,8 %.

AHOT-förfarandena har koncentrerats till examensstuderande. Inom vuxenutbildningen eller vidareutbildningen har det hittills inte funnits ett omfattande behov av att tillämpa AHOT-mekanismer. Man kan dock förutspå att behovet av att utvidga AHOT-förfarandena så att de också gäller vuxenutbildningen kommer att öka. Verkställandet av den helhetsreform av vuxenutbildningen som undervisningsministeriet startat kommer att innebära nya utmaningar och möjligheter för både universiteten och yrkeshögskolorna när det gäller erkännande av tidigare examina och arbetserfarenhet. Den s.k. AKKU-högskolesektionen har presenterat vidareutbildning av läroavtalstyp och specialkompetens som nya sätt att förvärva kompetens. Sektionen har framfört att ”systemet för påvisande av kompetens vid högskolorna är baserat på identifierings- och erkännandeprocesser för tidigare förvärvad kompetens inom utbildning som leder till examen. Utanför examensutbildningen ska möjligheter att påvisa specialkompetens skapas.” Sektionens förslag, preciserade med de kommentarer som gavs under remissförfarandet, tas delvis i bruk med hjälp av tilläggsbudget redan under innevarande år.

2.3 Universitetsreformens och yrkeshögskolelagstiftningens effekter

Beredningen av den helhetsreform av lagstiftningen som gäller universitet inleddes 2007. Lagpropositionen ges till riksdagen i början av vårsessionsperioden 2009. Utlåtanden om universitetslagpropositionen gavs i oktober 2008. Också lagen 351/2003 som gäller yrkeshögskolor ska förnyas. För tillfället ser det ut som att ändringar kommer att göras i både den nya universitetslagen och i yrkeshögskolelagen. Dessa ändringar påverkar också på processnivå identifieringen och erkännandet av tidigare förvärvad kompetens.

Universitetslagen

I regeringens förslag till universitetslag skulle den gällande universitetsförordningens bestämmelse gällande utvärdering av studieprestationer överföras till lagnivå som en förordning som gäller individens rättigheter. Lagen skulle också tillfogas ett rättelseförfarande för beslut gällande tillgodoräknande av studier som avlagts på annat håll.

I lagpropositionens (RP 2009/7) 41 § 3 moment stadgas om förfarande gällande bedömning av studieprestationer och tillgodoräknande av studier:

En studerande får vid avläggande av examen enligt vad universitetet beslutar räkna sig till godo studier som han eller hon har genomfört vid en annan inhemsk eller utländsk högskola eller vid en annan läroanstalt samt ersätta studier som hör till examen med andra studier på samma nivå. En studerande får enligt vad universitetet beslutar räkna sig till godo studier samt ersätta studier i examen också genom kompetenser som visats på annat sätt.

I lagpropositionens (RP 2009/7) 79 § 4 moment stadgas om rättelseförfarande gällande tillgodoräknande:

En studerande som är missnöjd med bedömningen av någon annan studieprestation än en sådan som nämns i 3 mom. eller med tillgodoräkandet av studier som fullgjorts någon annanstans eller av kunnande som visats på något annat sätt får muntligen eller skriftligen begära rättelse i fråga om bedömningen hos den lärare som har bedömt studieprestationen och i fråga om tillgodoräknande av studier hos den som har fattat beslutet om tillgodoräknande. [...] Begäran om rättelse av ett tillgodoräknande ska framställas inom 14 dagar från delfäendet av beslutet. Den som är missnöjd med ett beslut som har fattats med anledning av en begäran om rättelse som avses i detta moment får söka rättelse hos examensnämnden eller något annat organ som förordnats sköta uppgiften. Rättelse ska sökas inom 14 dagar från delfäendet av beslutet.

I lagpropositionens (RP 2009/7) 81 § 2 moment stadgas om besvärstid för beslut som fattats inom ramen för rättelseförfarandet för tillgodoräknande:

I ett beslut som det enligt 79 § är möjligt att söka rättelse i får ändring inte sökas genom besvär. I ett beslut som har fattats i rättelseförfarande får ändring sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Ändring får dock inte sökas genom besvär när ett beslut som har fattats vid rättelseförfarande gäller bedömning av studieprestation eller tillgodoräknande.

Yrkeshögskolelagen

Den gällande yrkeshögskolelagens 27 § skulle tillfogas en bestämmelse om rättelse av studieprestationernas bedömning. Paragrafens rubrik föreslås ändras så att den bättre motsvarar bestämmelsens innehåll. Dessutom föreslås en ändring av moment 2 så att bestämmelsen gällande

rättelseförfarande skulle omfatta beslut om tillgodoräknande av såväl studier som avlagts någon annanstans som kompetens som påvisats på annat sätt.

Proposition med förslag om ändring av yrkeshögskolelagen, 27 § 2 momentet, om bedömning av studieprestationer och rättelseförfarande:

En studerande som är missnöjd med bedömningen av sina studieprestationer eller tillgodoräkandet av studier som han eller hon fullgjort någon annanstans eller av kunnande som visats på något annat sätt kan muntligen eller skriftligen begära rättelse hos den lärare som utfört bedömningen eller fattat beslutet om tillgodoräknande. Ett rättelseyrkande ska framställas inom 14 dagar från den tidpunkt då den studerande har haft tillfälle att ta del av bedömningsresultaten och av tillämpningen av bedömningsgrunderna för egen del.

3. Effekterna av erkännande av tidigare förvärvad kompetens

Metoderna för identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens har redan länge förnyats och utvecklats på det nationella planet. Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemoria *Erkännande av tidigare förvärvad kompetens i högskolorna* publicerades i januari 2007 (Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2007:4). I promemoriet utreddes högskolornas praxis när det gäller att tillgodoräkna tidigare slutförda studier och tidigare förvärvad kompetens samt presenterades rekommendationer för högskolorna gällande gemensamma nationella principer.

Ur undervisningsministeriets synvinkel är utvecklingen av AHOT-principerna förknippad med utbildningens effektivitet, godkännande och ändamålsenlig allokering av utbildningsutbud och -resurser samt underlättande av mobilitet mellan utbildningen och arbetslivet. Ministeriet har linjerat upp att ”målsättningen inom alla utbildningssektorer ska vara att ytterligare förkorta utbildningstiderna. Undervisningsministeriet och högskolorna ska tillsammans förbereda områdesspecifika rekommendationer för erkännande av tidigare förvärvad kompetens.”

Efter att undervisningsministeriets arbetsgrupp tillsattes har flera universitet och yrkeshögskolor startat utredningar och projekt för att skapa praxis.

Dessa är bl.a.

- Kuopio universitets lärocenters W5W2-projekt. Som en del av projektet utreddes Kuopio universitets praxis för tidigare förvärvad kompetens. Resultaten presenteras i rapporten Jäntti, J. (2008) *Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen käytännöt Kuopion yliopistossa* (”Praxis för identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens vid Kuopio universitet”). Kuopio universitets publikationsserie F. Yliopistotiedot 43.
- Åbo universitets AHOT-utbildningsprojekt 2007–2009 som administreras av fortbildningscentralen och vars målsättning är att främja identifieringen och erkännandet av tidigare förvärvad kompetens vid universiteten. Den fortbildning som arrangeras inom ramarna för projektet och som riktar sig till aktörer inom studieförvaltning, undervisning och handledning har lockat representanter från alla finländska universitet. En central del av projektet har varit informering, för vilken en nationell internetportal (www.ahot.utu.fi) och en informationstidning (AHOT-Sanomat/RPL-Newsletter) skapats. Projektet har också inkluderat jämförelseutveckling tillsammans med internationella samarbetspartner.
- Det gemensamma projektet (Tunne-projektet) för fem yrkeshögskolor som koordineras av HAAGA-HELIA yrkeshögskola har producerat specialiseringsstudier vars målsättning är att ge beredskap för och främja AHOT-systemets planering och genomförande

vid yrkeshögskolan. Projektet har inkluderat högskole- och utbildningsområdesspecifika utbildnings- och konsultuppgifter vid yrkeshögskolorna.

- Det ESF-finansierade Taituri-projektet (2004–2006) och AAKE-projektet som finansieras av undervisningsministeriet (2005–2007) vid Jyväskylän ammattikorkeakoulu yrkespedagogiska lärarhögskola. Båda projekten avslutades med ett nationellt seminarium och båda producerade publikationer. Den tredje publikationen (Taidatko tunnistaminen, ”behärskar du identifiering”) utkom hösten 2008. Praxis för identifiering av tidigare förvärd kompetens har också utvecklats under två Leonardo-projekt; projektet TES (2006-2008) som koordinerades av utbildningscentret Salpaus och yrkespedagogiska lärarhögskolans projekt TimaBALT (2007–2009). År 2007 inledde lärarhögskolan specialiseringsstudier i ämnet ”identifiering och erkännande av kompetens i yrkeshögskolemiljö”.

Välfungerande AHOT-förfaranden kan åstadkomma mycket. Högskolan kan spara resurser tack vare minskad överlappning. AHOT-förfarandena kan också inverka på studiernas godkännande och studietiderna. Bra och tydlig identifieringspraxis främjar studerandenas mobilitet till Finland och från Finland ut i världen. AHOT-förfarandena har också betydelse för studerandes studiemotivation. Vid kompetensbaserade studier finns det ingen orsak att kräva att studeranden tar om sådana studier vars kursmålsättningar studeranden kan bevisa att han/hon behärskar på det sätt som högskolan fastslagit.

I bästa fall skapar identifiering och erkännande fördelar för både studerande, högskolorna och arbetslivet.

AHOT-förfarandenas fördelar för studerande:

1. Individuell studieprocess
2. Ökad motivation tack vare undvikande av överlappande arbete
3. Förkortad studietid
4. Förbättrad medvetenhet om den egna kompetensen
5. Avlägsnande av överlappande studier

Fördelar för högskolorna:

1. Sparade resurser tack vare minskat antal överlappande studier
2. Ökat samarbete både inom och utanför högskolan
3. Förbättrad internationell beredskap
4. Förbättrad konkurrenskraft
5. Ökad kvalitetsmedvetenhet
6. Utvidgad studerandepotential
7. Förbättrad förmåga att svara på arbetslivssamarbetets och arbetslivets behov.

Fördelar för arbetslivet:

1. Samarbetet med högskolorna stärks
2. Växlingen mellan arbete och studier för att trygga kompetens som behövs i arbetet ökar
3. Kompetens som förvärvas i arbetet ”blir officiell” (erkänns som en del av studierna)
4. Ökad medvetenhet om den kompetens högskolestudier medför
5. Enhetliga förfaranden säkerställer att arbetslivet kan lita på att de examina och den kompetens högskolorna ger håller en enhetlig kvalitetsnivå också när AHOT-förfarandena blir vanligare

Den viktigaste faktorn som fördröjer uppbyggandet av AHOT-principer vid högskolorna är de begränsade resurser som finns tillgängliga. Ökade behov av identifiering skapar mera arbete för både undervisningspersonalen och studieförvaltningen. I värsta fall sysselsätter och belastar AHOT-förfarandena olika parter inom högskolan och utförs som ett tvång. Tillämpningen av AHOT-principerna kan upplevas leda till en ”realisering” av studieprestationer och således till att examinas kvalitet försämras. Det är en utmaning för högskolorna att förverkliga högklassiga AHOT-förfaranden utan att orimligt öka arbetsbördan.

Ur studieförvaltningens synvinkel är den största utmaning jämlikt bemötande av studerande och tryggande av rättsskyddet. För undervisningspersonalen medför AHOT-förfarandena pedagogiska utmaningar. I synnerhet identifieringen och bedömningen av kompetens som förvärvats i arbetslivet och genom informellt lärande i förhållande till studiehelhetens eller examens målsättningar är klart svårare än tillgodoräknande av formell utbildning. För att examens kvalitet ska kunna tryggas bör tidigare förvärvad kompetens sammankopplas till en del av examen så att den helhetsbetonade inläringen enligt examensmålsättningarna förverkligas. Kompetens som förvärvats på olika sätt bör till exempel vid universiteten kopplas till forskningsdata och inläring av kritiskt tänkande och på så sätt säkerställa de målsättningar som ställs på universitetsstudier. I praktiken behövs metoder och verktyg för att samordna studerandens personliga kompetens med examensmålsättningarna. Ju mera man strävar efter skräddarsydd utbildning för varje studerande, desto mera resurser krävs.

För att AHOT-förfarandena ska kunna åstadkomma önskade fördelar, bör identifieringen och erkännandet beaktas redan vid planeringen av utbildningsprogrammets kursmålsättningar. Det är svårt att inkludera AHOT-förfaranden i efterhand i sådana läroplaner som inte byggts upp utgående från kursmålsättningar.

Påvisande av kompetens är centralt förknippat med AHOT-förfarandena. Sätten att påvisa kompetens och utvidgningen av dessa väcker bekymmer vid högskolorna, eftersom begreppet prov snarare är förknippat med yrkesutbildning på andra stadiet. Vid högskolorna har det emellertid alltid förekommit prov, men de har varit annorlunda än de som till exempel behövs för att påvisa praktiska färdigheter. Vanliga förfaranden för prov vid högskolorna är till exempel tentamen, undervisningsprov, mognadsprov och disputation. Planeringen och genomförandet av kompetensprov i anslutning till AHOT-förfarandena förutsätter att begreppet prov utvidgas och att högskolornas traditionella provmetoder anpassas till bedömning enligt AHOT-förfarandena. I planeringen av provmetodernas utvidgning bör man beakta att utvidgningen kan bli en orimlig belastning för högskolornas personal- och andra resurser, och då är inte de erhållna fördelarna längre motiverade i proportion till systemets massivitet och byråkratiskhet. Högskolorna ska inte bygga upp ett provsystem av samma typ som finns inom utbildningen på andra stadiet, alltså ett system som är massivt och kräver mycket resurser.

4. Utbildningsområdesspecifika behov och god praxis för identifiering och erkännande av kompetens

Olika utbildningsområden har olika behov och således olika förfaranden och mekanismer för identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens. Uppgörande av nationella rekommendationer för alla högskolor ansågs förutsätta mera detaljerad granskning av vissa utbildningsområden. Därför tillsatte beredningsgruppen vid sitt möte 22.4.2008 fyra utbildningsområdesspecifika arbetsgrupper. De utbildningsområden som valdes ut var handelsvetenskap och företagsekonomi, sociala området, hälsovård samt teknik, eftersom de är de största område-

na vid yrkeshögskolorna och starkt representerade också vid universiteten. Vid sidan av de fyra utvalda utbildningsområdena berör AHOT också alla andra utbildningsområden.

De utbildningsområdesspecifika arbetsgruppernas uppgifter definierades enligt följande:

- utreda utbildningsområdesspecifika speciella karaktärsdrag förknippade med rekommendationerna
- för sitt eget utbildningsområde utreda vilka faktorer som beredningsgruppen speciellt ska beakta vid uppgörandet av allmänna rekommendationer
- göra upp ett förslag till beredningsgruppen gällande hur stor del av examen som bör avläggas vid samma högskola
- sammanställa rekommendationer för beredningsgruppen beträffande metoder för identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens vad gäller kompetens som förvärvats vid formell utbildning och vid icke-formell utbildning/i arbetslivet
- göra upp förslag till beredningsgruppen angående tillgodoräkning för studerande som övergår från ett högskoleområde till ett annat
- göra upp förslag till beredningsgruppen gällande övrigt som ska beaktas vid sammanställandet av allmänna rekommendationer.

De utbildningsområdesspecifika arbetsgruppernas sammansättning presenteras i bilaga 1.

De utbildningsspecifika grupperna samlades 4-5 gånger. Grupperna strävade efter att ur AHOT-synvinkel identifiera sådana speciella karaktärsdrag som bör beaktas när allmänna rekommendationer för högskolorna sammanställs. För att strukturera de utbildningsområdesspecifika arbetsgruppernas arbete granskades tolv (12) faktorer gällande identifiering och erkännande. Dessa faktorer var:

- 1) Föråldrande av tidigare förvärvad kompetens
- 2) Mekanismer för inkludering av arbetserfarenhet som en del av examen
- 3) Ersättnings omfattning i studiepoäng
- 4) I vilket skede identifieringen genomförs
- 5) Hurdana bedömningsmekanismer som behövs
- 6) Utveckling av registreringen
- 7) Ansvarsfrågor
- 8) Vilken instans som beslutar om identifieringen
- 9) Besvärsmekanismer
- 10) Avsaknad av betyg
- 11) Den internationella dimensionen
- 12) Kanaler mellan och inom yrkeshögskolorna och universiteten.

4.1 Handelsvetenskapliga och företagsekonomiska arbetsgruppens syn på speciella faktorer som påverkar identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens inom detta område

Faktorer som speciellt ska beaktas inom området för handelsvetenskap och företagsekonomi:

- Kompetens om affärsverksamhet samt det studerade ämnets mångformighet och betonande av generiska färdigheter
- Betonande av företagande; erfarenhet som företagare är en grund för identifiering och erkännande
- Betonande av internationalitet; internationell kompetens kan fungera som grund för identifiering och erkännande

- Språk- och kommunikationskompetens.

4.2 Det sociala områdets arbetsgrupps syn på speciella faktorer som påverkar identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens inom detta område

Faktorer som speciellt ska beaktas inom det sociala området:

- En stark bundenhet till samhället är typiskt för yrken inom det sociala området: förvaltningsstrukturerna och förändringar i dessa påverkar i bakgrunden (bl.a. kommunstrukturen)
- Lagstiftningens specialvillkor och behörighetsvillkor för uppgifter inom det sociala området
- Områdets bredd, från rehabilitering till samhällspolitik: området är inte utbildningsmässigt enhetligt
- Skillnaderna i yrkeshögskolornas och universitetens grundläggande orientering framhävs inom det sociala området.

4.3 Hälsovårdsområdets och den hälsovetenskapliga arbetsgrupps syn på speciella faktorer som påverkar identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens inom detta område

Faktorer som speciellt ska beaktas inom hälsovårdsområdet och hälsovetenskapen:

- Området har ett brett spektrum: universitetsexamen i hälsovetenskap kan avläggas i 13 huvudämnen vid universiteten och examen inom hälsovård kan avläggas i totalt 18 utbildningsprogram vid yrkeshögskolorna
- Hälsovårdsområdet har vid sidan av det akademiska intresset också ett starkt samhälleligt intresse: brist på arbetskraft (bl.a. brist på vårdpersonal, läkarbrist, tandläkarbrist). Med hjälp av AHOT-förfarandena skapas möjligheter till förkortning av utbildningstiderna och snabbare övergång till arbetslivet
- Kvalitet och kompetens i nyckelposition (etik, vårdens kvalitet och verksamhet baserad på prov)
- Uppbyggandet av ett kompetensbaserat system börjar redan vid utbildning på andra stadiet: behov av att betrakta kompetens från olika utbildningsnivåer som en helhet
- Kompetens som förvärvas genom arbetserfarenhet är yrkesbunden och kan identifieras och erkännas individuellt när examens kursmålsättningar definieras
- I yrkeshögskolorna har nationella lämplighetstest linjerats upp
- För universitetsutbildning förutsätts i regel yrkeshögskoleexamen inom bl.a. vårdvetenskap, hälsovårdsadministration, klinisk laborietvetenskap och radiografi, med undantag för bl.a. Åbo Akademis utbildning. Däremot kommer studerandena till yrkeshögskolestudier som studenter eller med en bakgrund i andra stadiets utbildning.
- Användningen av individuella studieplaner har framskridit långt vid både universiteten och yrkeshögskolorna
- Området har mycket goda nätverk. Till exempel godkänns studier vid universitetens utbildningar inom hälsovetenskap som avlagts via TerveysNet (ett nätverk av 6 universitet) direkt som en del av examen, och vid yrkeshögskolorna samarbetar hälsovårdsnätverket aktivt för att utveckla utbildningsprogrammen och deras målsättningsbeskrivningar

- Rättsskyddscentralen för hälsovården beviljar yrkespersoner inom hälsovård rätt att utöva sitt yrke, godkänner utbildningar, registrerar yrkespersoner inom hälsovård och upprätthåller ett register över yrkespersoner inom hälsovård.

4.4 Den tekniska arbetsgruppens syn på speciella faktorer som påverkar identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens inom detta område

Faktorer som speciellt ska beaktas inom det tekniska området:

- Inom tekniken finns flera olika områden som har olika kompetensprofiler
- Det är vanligt att avlägga parallella examina inom teknik. Hur stor del av studier på samma nivå kan tillgodoräknas? (t.ex. ingenjör inom informationsteknik → byggnadsingenjör/elingenjör; diplomingenjör → byggnadsingenjör, ekonomie magister → diplomingenjör inom produktionsekonomi)
- I den kompetens som examina producerar betonas specifika yrkesfärdigheter, vid sidan av generiska färdigheter
- Inom sektorerna behövs en enhetligare praxis för bl.a. övergång från en examen till en annan vid yrkeshögskolor (det är t.ex. svårt för ingenjörer att få ansökningsrätt till högre yrkeshögskoleexamen i handelsvetenskap) => det behövs öppna kanaler
- God praxis för AHOT-förfarandena existerar redan
- Akademiska intressen gällande AHOT: en stark matematisk-naturvetenskaplig grund (leder också till speciella karaktärsdrag vad gäller kompetens)
- uppgörandet av en nationell strategi för teknisk utbildning samt yrkeshögskolornas INS-SI-projekt innebär utmaningar (dragningskraft, strukturella lösningar, pedagogiska lösningar, identifiering av begåvning)
- Betydelsen av kontakter till arbetslivet är central (främst skillnaderna mellan universitetens olika områden, vid yrkeshögskolorna är betydelsen central inom alla områden)

4.5 Sammanfattning av de utbildningsområdesspecifika arbetsgruppernas förslag

De utbildningsområdesspecifika arbetsgruppernas förslag på början av sida 4 gällande de tolv (12) faktorerna för identifiering och erkännande av tidigare kompetens sammanfattas i bilaga 2.

Sammanfattningsvis kan man konstatera följande om de utbildningsområdesspecifika arbetsgruppernas arbete: alla utbildningsområdesspecifika arbetsgrupper var i ganska stor utsträckning eniga om själva mekanismerna och genomförandeprocesserna för identifiering och erkännande vid högskolorna. En precisering kan behövas framför allt i frågor som gäller praktiska processer, beslutsfattandets genomskinlighet och studerandenas rättsskydd. Förfarandena på processnivå kan kräva utbildningsområdesspecifik finjustering, men i mindre omfattning än grupperna ursprungligen antog. Således är ett rätt så likartat system lämpligt för olika utbildningsområden.

Inom olika utbildningsområden finns dock ett behov av mångsidigare bedömningsmetoder inom områdena och utnyttjande av olika typer av bedömningsmetoder. På basis av arbetsgruppernas diskussioner kan man konstatera att ett enskilt utbildningsområdes AHOT-förfaranden har stor betydelse för huruvida professionella kunskaper eller generiska kunskaper framhävs i yrkeskompetensen. Det orsakar inte nödvändigtvis ett behov av differentierad praxis, men är bra att komma ihåg som en bakgrundsfaktor som inverkar på AHOT-förfarandenas funktionalitet. Till exempel är det lätt att identifiera kompetens som förvärvats genom arbetserfarenhet som en del av examen inom en utbildning som är starkt arbetslivsinriktad. Bevis på kompetens fungerar å sin sida bäst inom områden som betonar professionella färdigheter.

Det finns tydliga skillnader mellan utbildningsområdena när det gäller förflyttning från en högskolesektor till en annan och avläggande av en till examen eller påbyggnadsexamen på samma nivå inom en annan högskolesektor. Det existerar inte ännu några systematiska personliga utbildningsvägar från yrkeshögskola till universitet eller tvärt om. Däremot finns det inbördes avtal mellan enskilda universitet och yrkeshögskolor där villkor för övergång från en examen till en annan fastställs.

Också arbetslivets behörighetskrav skapar skillnader mellan utbildningsområdena. Inom utbildningsområden där arbetsplatserna i första hand finns inom den offentliga sektorn (bl.a. social- och hälsovårdsbranschen) finns det bestämmelser och legaliseringsförfaranden som begränsar övergången till arbetslivet och som inte existerar inom områden som är inriktade på uppgifter inom den privata sektorn (handelsvetenskap och företagsekonomi, teknik).

En central princip som godkändes av alla utbildningsområdesspecifika arbetsgrupper var att identifieringen och erkännandet av tidigare förvärvad kompetens inom privata utbildningsområden ska genomföras i relation till de kursmålsättningar som ställs på examen. Det förutsätter granskning av examinas kursmålsättningar och läroplan. En annan central gemensam slutsats både ur högskolornas och ur studerandenas synvinkel är att studerandena ska vägledas att slutföra sin examen inom den högskolesektor de valt innan de övergår till att avlägga en annan examen antingen inom samma eller en annan högskolesektor.

Nedan sammanfattas faktorer om vilka de områdesspecifika arbetsgrupperna hade liknande åsikter (jfr bilaga 2):

1. Avlagda examina föråldras inte. Den kompetens examen producerar ska dock bedömas i förhållande till hur länge det tog att avlägga examen samt till den kompetens personen förvärvat inom området efter examen.
2. Kompetens som förvärvas genom arbetserfarenhet bedöms i förhållande till den kompetens som förutsätts i läroplanen. Bedömningen av arbetserfarenhet förutsätter användning och utveckling av mångsidiga bedömningsmetoder.
3. Högskoleutbildningen har varken resurser för eller behov av att bygga upp ett vittomfattande system med fristående examina som används inom yrkesutbildning på andra stadiet.
4. Arbetsgrupperna var överens om mekanismerna och processerna för identifiering och erkännande samt studerandenas och högskolans ansvar för AHOT-förfarandena.
5. Besluten ska fattas så nära studeranden som möjligt.
6. Vid besvär kan utgångspunkten vara samma tillvägagångssätt som vid besvär gällande bedömning.
7. Om intyg saknas är det studerandens ansvar att framställa tillräckliga bevis för sin kompetens.
8. Förflyttning inom och mellan högskolor förutsätter ytterligare områdesspecifika utredningar.

5. Identifiering av tidigare förvärvad kompetens och mobilitet

5.1 Mobilitet mellan och inom högskolesektorer

En väsentlig del av identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens är mobilitet, både från en nivå till en annan inom samma utbildningsområde och mellan olika utbildningsområden. Identifiering av kompetens gäller inte endast kompetens som förvärvats inom ett visst område, utan vid utvecklingen av metoder för identifiering och erkännande måste utbildning som förvärvats inom olika utbildningsområden beaktas.

När det gäller mobilitet ska åtminstone följande fall behandlas:

- A. Avläggande av examen inom ett annat utbildningsområde på samma nivå inom den egna högskolesektorn.
- B. Avläggande av examen på samma nivå inom samma område inom en annan högskolesektor.
- C. Avläggande av en högre examen inom ett annat område inom den egna högskolesektorn.
- D. Avläggande av en högre examen inom samma område inom en annan högskolesektor.
- E. Specialkompetens som bevis på kompetens som förvärvats efter examen.

Utgångspunkten är att mobiliteten ska kunna genomföras i båda riktningarna vid högskolorna, från yrkeshögskolor till universitet och från universitet till yrkeshögskolor. En annan central utgångspunkt är vidare att studerandena inte på nytt ska behöva studera sådant de redan kan. Vid behov ska kompetensen bevisas. Bolognaprocessens princip för flexibel mobilitet är en utgångspunkt för erkännandet både inom och mellan högskolesektorer.

Nedan granskas de presenterade fallen skilt för sig:

A. Vid avläggande av en examen på samma nivå inom den egna högskolesektorn är utgångspunkterna för erkännande följande:

- 1) Studier som avlagts vid en högskola inom samma område erkänns i samma omfattning som studier som avlagts vid den egna högskolan.
- 2) Allmänna studier som avlagts för examen erkänns i hela sin omfattning.
- 3) Övriga erkännandens omfattning är beroende av hur närliggande de aktuella områdena är. Vad gäller detta genomförs individuell granskning i samband med sammanställningen av individuella studieplaner.

B. Vid avläggande av examen på samma nivå inom samma område inom en annan högskolesektor är utgångspunkterna för erkännande följande:

- 1) Jämförelsen av kursmålsättningarna för examinas läroplaner ska vara områdesspecifik, så att de olika områdenas speciella karaktärsdrag kan beaktas i tillräckligt stor utsträckning. För det här arbetet behövs nationella utbildningsområdesspecifika arbetsgrupper som kan fortsätta det arbete som redan utförts.
- 2) Utöver de allmänna studierna i examen ska grundstudier inom samma område i regel erkännas som sådana.
- 3) Vid övergång från yrkeshögskola till universitet ska examinandens allmänna beredskap för akademiska studier och komplettering av dessa (självständiga studier, kompetensprov) säkerställas.

- 4) Vid övergång från universitet till yrkeshögskola ska den praktiska kompetens som förutsätts för examen samt komplettering av denna kompetens (praktik, arbetslivserfarenhet) säkerställas.
- 5) Övriga erkännandens omfattning förutsätter individuell och examensspecifik granskning.

C. Vid avläggande av högskoleexamen på högre nivå inom ett annat område inom den egna högskolesektorn är utgångspunkterna för erkännande följande:

- 1) Kursmålsättningarna för den avlagda examen och den högre examen som eftersträvas bör jämföras på ett sådant sätt att man kan bedöma vilka kompletterande studier som ska utföras för att förutsättningarna för avläggande av den högre examen uppfylls
- 2) Vid universitetsstudier ska kompetens om vetenskapsgrunder och forskningsmetodologi inom det aktuella området påvisas innan de egentliga studierna för den högre examen inleds.
- 3) Högre yrkeshögskoleexamens krav på tre års arbetserfarenhet inom området skapar sina egna utmaningar vid övergång från ett annat område.
- 4) Inom vissa utbildningsområden förutsätts så breda grundstudier inom området (bl.a. social- och hälsovårdsområdet samt teknik) att det är svårt att förflytta sig från ett helt annat område.
- 5) Erkännande av tidigare förvärvad kompetens förutsätter granskning av varje specifikt fall.

D. Avläggande av högskoleexamen på högre nivå inom samma område inom en annan högskolesektor:

- 1) Vid övergång till universitetsstudier kan yrkeshögskolestudiernas praktiska inriktning beroende på området förutsätta komplettering av kompetensen i olika omfattning. Definiering av de kompletterande studiernas innehåll och omfattning förutsätter ytterligare utbildningsområdesspecifik granskning.
- 2) Vid övergång till universitetens forskarutbildning från högre yrkeshögskoleexamen förutsätts kompletterande studier för åtminstone vetenskapsfilosofisk och -metodologisk beredskap. Den nya högskolelagstiftningen kommer att inkludera ett förslag till att öppna denna fortsättningsmöjlighet. Definiering av de kompletterande studiernas innehåll och omfattning förutsätter ytterligare utbildningsområdes- och examensspecifik granskning.
- 3) Vid övergång från universitetens kandidatexamen till att avlägga högre yrkeshögskoleexamen inom samma område ska de kompletterande studier som förutsätts för praktisk kompetens samt uppfyllandet av kravet på tre års arbetserfarenhet bedömas per utbildningsområde. Definiering av de kompletterande studiernas innehåll och omfattning förutsätter ytterligare utbildningsområdes- och examensspecifik granskning.

E. Specialkompetens som bevis för kompetens som förvärvats efter högskoleexamen

AKKU-projektets högskolearbetsgrupp, som förbereder en helhetsreform av den yrkesinriktade vuxenutbildningen, framför i sin promemoria (UM 18.12.2008) att omfattande kompetenshelheter som kan avläggas efter högskoleexamina, och som kan bevisas med prov, ska skapas vid högskolorna. Dessa helheter kallas specialkompetenser. Högskolorna ansvarar för beskrivningen av specialkompetenserna, tar emot prov och beviljar betyg. Högskolorna kan ta emot prov på specialkompetenser oberoende av hur den kompetens som förutsätts har förvärvats.

För avläggande av specialkompetens kan utbildningen enligt arbetsgruppens förslag genomföras på olika sätt:

- avgiftsbelagd fortbildning
- fortbildning av läroavtalstyp
- specialiseringsstudier vid yrkeshögskola
- personalutbildning som organiseras av arbetsgivaren
- arbetskraftspolitisk utbildning
- studier på eget initiativ eller på annat sätt.

Enligt förslaget är specialkompetenserna förknippade med uppgiftsbeskrivningar. Den kompetens och bedömning som krävs för dessa uppgiftsbeskrivningar utvecklas vid högskolorna och har ett samband med forskning. Specialkompetenser kan skapas för de nya uppgiftsbeskrivningar som uppstår som en följd av ändringar i arbetslivet och forskningen. Deras omfattning skulle i regel vara 30–60 studiepoäng.

I arbetslivet förekommer uppgifter som kräver arbetserfarenhet som förvärvats i arbetslivet och som inte kan skötas utgående från kompetens som förvärvats genom grundexamen vid en högskola, men som å andra sidan inte heller kräver påbyggnadsexamen. Som exempel på sådana uppgifter nämner högskolearbetsgruppen självständigt terapiarbetade baserat på forskning, operationssköterskors och offentliga samfunds ledningsuppgifter.

Med tanke på identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens kräver genomförandet av specialkompetenser fortfarande ytterligare förberedelser, och AHOT-arbetsgruppen ansåg inte att det är möjligt att ge detaljerade rekommendationer för denna utbildningsform. Det är sannolikt att de som avlägger specialkompetenser besitter sådan kompetens som de vill ska erkännas som en del av specialkompetensen. Därför föreslår arbetsgruppen att man vid planeringen av områdesspecifika specialkompetensutbildningar redan i planeringsskedet specifikt för varje utbildning ska fundera över på vilket sätt det är mest ändamålsenligt att genomföra erkännandet av tidigare förvärvad kompetens och provförfarandet.

5.2. Internationell mobilitet

AHOT-förfarandena är en del av den internationaliserade högskoleutbildningen. En av målsättningarna för identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens är verkställandet av Bolognaprocessen och därigenom uppbyggandet av ett europeiskt högskoleutbildningsområde. Internationaliseringen är en viktig del av högskoleutbildningens kvalitet och konkurrenskraft. Studerandenas mobilitet från Finland och till Finland är ett centralt element i högskolornas internationalisering. I undervisningsministeriets internationaliseringsstrategi 2009-2015 är en ökning av antalet utländska studerande ett centralt mål.

Arbetsgruppen instämmer i den hållning som presenteras i undervisningsministeriets arbetsgruppspromemoria *Erkännande av tidigare förvärvad kompetens i högskolorna* (Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2007:4) enligt vilken samma processer gäller för identifiering och erkännande av kompetens som förvärvats utomlands som för kompetens som förvärvats i Finland. En utländsk studerande har rätt att behandlas enligt samma process som en finländsk studerande. På motsvarande sätt är utländska studerande skyldiga att ansöka om identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens och vid behov framställa tillräckliga bevis på sin kompetens (betyg, tentamina, portföljer, prov).

Högskolorna ansvarar för mobilitetens kvalitet och för erkännande av kompetens som förvärvats någon annanstans. Ur högskolornas synvinkel är det viktigt att säkerställa att det internationella utbytet håller hög kvalitet. Det ska också vara förutsägbart för studerandena. Studierna inom ramen för studentutbyte mellan högskolorna planeras tillsammans med de utländska samarbetskolorna på ett så bra sätt att de studier som avläggs och den kompetens som förvärvas under utbytet kan erkännas i sin helhet i en examen som avläggs i Finland. Ibland händer det att kurser som planerats under utbytet inte förverkligas och att studeranden måste avlägga kurser som kan visa sig vara svåra att inkludera i den examen som avläggs i hemlandet. Då kan lösningen vara s.k. valfria studier. Utgångspunkten är dock att de studier som avläggs under utbytet ska erkännas i sin helhet.

Högskolorna kommer i kontakt med erkännande av en examen som avlagts utomlands till exempel när en person som avlagt utländsk examen ansöker om behörighet att avlägga fortsatta studier. Högskolorna ansvarar också i en sådan situation för konstaterande av behörighet och intagning av studerande. Både yrkeshögskolorna och universiteten samarbetar med varandra och med sina intressentgrupper vid definieringen av behörighet på basis av utländska betyg. Utbildningsstyrelsen ger vid behov experthjälp, i synnerhet vid bedömning av den behörighet som en utländsk högskoleexamen ger för fortsatta studier i Finland.

6. Organisering av identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens i högskolorna

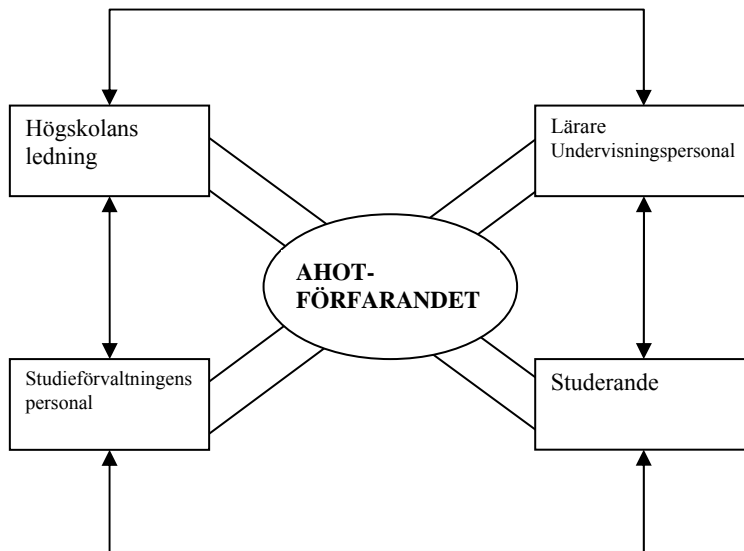
Ur en enskild högskolas synvinkel är identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens en process där olika instanser och nivåer möts. För högskolans del är det fråga om bemötande av utbildningspolitiska riktlinjer, godkännande av utbildning, arbetslivsrelevans och i sista hand säkerställande av att utbildningen håller hög kvalitet. Ur arbetslivets synvinkel är det fråga om tillgång på kompetent arbetskraft samt uppdatering och komplettering av kompetensbehov.

I högskolorna förekommer flera processer som är förknippade med AHOT-förfarandena. Sådana är läroplaner, individuella studieplaner, handledning av studerande samt studieförvaltningens förfaranden såsom godkännande och registrering av studier. Dessa processer är självständiga, men inte lösryckta utan beroende av varandra. I bakgrunden till de administrativa förfarandena finns lagar, förordningar, examensstadga, olika anvisningar och strävan efter jämlik behandling av studerande. På läroplansnivå är det fråga om examens eller studiehelhetens struktur, bedömning av kompetens och bedömningsmetoder. Ur studerandens synvinkel är AHOT-förfarandena förknippade med handledningsmetoder och individuella studieplaner.

På individnivå möts studerande, lärare, studiehandledare och studieförvaltningens personal när AHOT-helheten förverkligas. Ur både högskolans och studerandens synvinkel förutsätter jämlik behandling och studerandens rättsskydd att studerande behandlas enligt samma principer vid identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens. En kontrollerad AHOT-process förutsätter samarbete mellan olika aktörer och många olika typer av yrkeskompetens. Det är inte enbart studieförvaltningens eller en enskild lärares sak, utan kräver också strategisk planering och engagemang i högskolans ledning.

När AHOT-processen berör många olika aktörer vid högskolorna, är det möjligt att alla inte behärskar processen som en helhet. Den undervisningspersonal som ansvarar för undervisningens innehåll kanske anser att AHOT är studieförvaltningens sak och ett administrativt beslut,

medan studieförvaltningens experter å sin sida kan uppleva att kompetensen inte räcker till i substansfrågor, och att de då behöver undervisningspersonalens hjälp. Aktiv utveckling av AHOT-förfarandena och tillämpning av förfarandena kräver både ekonomiska satsningar och personalresurser. Bra AHOT-mekanismer uppstår emellertid inte enbart genom resursfördelning, utan upptäckten av god praxis förutsätter fungerande samarbete både från studieförvaltningens och undervisningspersonalens sida. Högskolornas personal behöver också utbildning för AHOT-förfarandena.

Figur 1. Deltagare i AHOT-förfarandena.

Identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens sammanfaller delvis med högskolans strategier. Det kan vara en del av högskolans pedagogiska strategi (läroplaner, utvidgning av deltagande i undervisningen, studiehandledning, livslångt lärande, studieprocesser, godkännande), kvalitetsstrategi (säkerställande av examinas kvalitet) och samhällsinteraktion (arbetslivsrelevans, bemötande av samhällets behov).

På operationell nivå kan högskolan tillämpa antingen en decentraliserad eller en centraliserad modell. I den decentraliserade modellen förekommer ingen koordinering på högskolenivå, utan processerna och förfarandena är utbildningsprogram- eller fakultetsspecifika. I den centraliserade modellen har tydliga förfaringssätt och ansvarsinstanser definierats inom utbildningsprogrammet, fakulteten och högskolan. Högskolans personal och studerande stöds vid tillämpningen av processen, processen och resultaten utvärderas och ändras vid behov. Det väsentliga är att utbildningsprogrammet, fakulteten och högskolan inkluderar erkännandeprocessen som en del av sin normala verksamhet.

För att trygga AHOT-förfarandenas jämlikhet är det viktigt att högskolan för hela högskolans del samt för fakulteterna och enheterna planerar och utser personer som är ansvariga för utvecklingen och genomförandet av AHOT-förfarandena. På högskolenivå är det bra att utse en representant för ledningen (t.ex. prorektorn) som ansvarar för processens funktionalitet för hela högskolan. En expert på identifiering och erkännande av kompetens kan fungera som stöd för ledningens representant. Denna person kan vara ett stöd för såväl ledningen, fakulteterna och enheterna som studieförvaltningen i frågor som gäller förfarandena. Ledningen ska ansvara för upp-

följning och utvärdering av förfarandenas funktionalitet som en del av högskolans kvalitetssystem.

Målsättningen är att universitetens fakulteter och yrkeshögskolornas enheter/utbildningsprogram/områden ska utse en person som ansvarar för AHOT-förfarandenas genomförande vid enheten i fråga. På utbildningsprogram- och forskningsnivå ska också en expert som ansvarar för substansen utses. Denna person har till uppgift att säkerställa sakkännedom om området vid erkännande av kompetens. På institutions-/enhetsnivå finns handledningspersonal som sköter beredningen av studerandens individuella studieplan samt ser till att AHOT-förfarandena beaktas vid beredningen av studieplanen.

7. Arbetsgruppens rekommendationer gällande processer för identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens

Arbetsgruppen anser att identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens är en helhet som omfattar praktiska processer och förfaringssätt. Erkännande av tidigare förvärvad kompetens vid högskolorna är förknippat med både nationella och internationella utbildningspolitiska riktlinjer, som i sista hand strävar efter att säkerställa en hög utbildning som motsvarar samhällets behov och håller god kvalitet.

Vid utvecklingen av AHOT-förfarandena är en central faktor definiering av en nationell referensram för examina och av kompetensresultat/inläringseffekter (learning outcomes).

De utbildningsområdesspecifika gruppernas resultat lyfte fram behovet av enhetliga processer vid sidan av områdesspecifika rekommendationer och praxis. Arbetsgruppen kom fram till att tydliga rekommendationer kan sammanställas för mekanismerna och processerna. På processnivå kan genomförandet ske med en snabb tidtabell. Definiering av processer både på högskolenivå och inom olika utbildningsområden förenhetligar AHOT-verksamheten och förbättrar kvaliteten.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att högskolorna för närvarande har brokig praxis, som bör samordnas både nationellt och för varje utbildningsområde. Också ur internationaliseringsvinkel är enhetliga nationella processer viktiga. För utvecklingen och verkställandet av dessa processer krävs också att personalen utbildas.

Både vid universiteten och vid yrkeshögskolorna har utvecklingen av AHOT-principerna utgått från att studerande avlägger åtminstone en del av sina studier vid den högskola som beviljar examen. Arbetsgruppens rekommendationer för identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens gäller breda, betydelsefulla studiehelheter eller delar av examen. I högskolornas autonomi ingår att definiera hur breda eller betydelsefulla studiehelheterna eller delarna av examen är. Den ansvariga läraren kan fatta beslut om ersättande av enstaka kurser eller delar av studieperioder.

Det är en mycket stor utmaning att inkludera kvalitetssynvinkeln i AHOT-förfarandena både på processnivå och på läroplansnivå. På processnivå kan AHOT-förfarandena anslutas till högskolans kvalitetssystem.

7.1 Rekommendationer ur högskolornas synvinkel

Målsättning:

Strävan efter kunskapsinriktning och beskrivning av den kunskap som krävs

Rekommendation 1

Utgångspunkten för AHOT-förfarandena är kompetens som motsvarar målsättningarna för examina eller de utbildningsprogram som avläggs, oberoende av hur kompetensen förvärvats.

Rekommendation 2

Högskolorna ska fortsätta att klarlägga läroplanernas målsättningsbeskrivningar i riktning mot kursmålsättningarna. Beskrivningarna av kursmålsättningarna är utgångspunkten för identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens.

Rekommendation 3

En tidigare avlagd examen föråldras inte. Den kompetens som examen producerar ska dock granskas i förhållande till den tid det tog att avlägga examen och till kompetens som förvärvats efter examen.

Föråldrande av delar av examen är förknippat med examens längd; delprestationer får inte föråldras under den tid examen avläggs (5–10 år beroende på examen och område).

Målsättning:

Bedömningsmekanismer och utvecklande av dessa

Rekommendation 4

Förhållandet mellan kompetens som erhållits från tidigare prestationer inom formella studier och den studiehelt eller de studier som avläggs bedöms huvudsakligen på basis av betyg. Vid behov används prov för att utreda den kompetens som förvärvats genom prestationen.

Högskolan förutsätter bevis på kompetens som förvärvats genom icke-formella studier, informellt lärande eller arbetserfarenhet för att kunna bedöma kompetensen i förhållande till den studiehelt eller de studier som avläggs.

Det finns redan bra metoder för provförfarandena och deras användning kan utvidgas. För identifiering av kompetens lönar det sig att använda flera olika metoder att skaffa information. Kompetens kan verifieras t.ex. på följande sätt: tentamina (muntlig och skriftlig), kompetensportföljer, kompetensdagböcker, beskrivning av kompetens som förvärvats genom arbetserfarenhet, intervju, andra prov och intervjuer som stöder dessa. Provets innehåll och utförande överenskomms med studeranden i samband med uppgörande eller granskning av individuella studieplan.

Ett sådant påfrestande och resurskrävande system med fristående examina som används inom yrkesutbildningen på andra stadiet bör dock inte byggas upp inom högskoleutbildningen.

Rekommendation 5

En redan bedömd prestation, som tidigare förvärvats inom formella studier och som via AHOT-förfarandena kan identifieras och erkännas som en del av examen, bedöms i regel inte på nytt.

Målsättning:

Förenhetligad praxis för de processer och mekanismer som är förknippade med identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens

Rekommendation 6

Högskolan granskar de AHOT-förfaranden som redan existerar för hela högskolan och på enhetsnivå och beslutar hur arbetet kan organiseras på ett ändamålsenligt sätt. Högskolan beslutar om förfaranden och ansvarspersoner på olika nivåer. Denna information ska vara offentligt tillgänglig.

Rekommendation 7

Högskolan skapar processer för identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens, utvärderar och utvecklar dessa samt inkluderar dem som en del av sitt kvalitetssäkringssystem. Högskolan informerar om processerna så att de är bekanta för studerandena och personalen.

Högskolan sammanställer avtal med utländska samarbetshögskolor om principer för identifiering och erkännande vad gäller de studerande som åker från och kommer till högskolan för studentutbyte. De som åker på utbyte ska när de åker ha tydlig information om erkännande av de studier som avläggs under utbytet; i regel erkänns studierna under utbytet i sin helhet.

Rekommendation 8

Högskolan tillämpar AHOT-förfarandena endast för de studerande som blir intagna. I huvudsak genomförs AHOT-förfarandena i studiernas inledningsskede i samband med fastställandet av individuella studieplaner. AHOT-förfaranden som genomförs under studiernas gång sker i samband med granskningen av individuella studieplaner. Förfarandet förutsätter att studerandena vet vilken typ av tidigare förvärvad kompetens som kan identifieras och erkännas.

Beslutet att erkänna tidigare förvärvad kompetens fattas så nära den studiehelhet som erkännandet berör som möjligt. Man måste kunna söka rättelse i beslutet. Ett beslut som är ett resultat av rättelseförfarandet kan inte överklagas*.

Rekommendation 9

Högskolan ser till att studerandena informeras om beslut gällande AHOT-förfarandena och ansvarar för registreringen av godkända prestationer. När högskolan erkänner hela prestationen, antecknas den ursprungliga prestationens plats, tidpunkt och ursprungliga vitsord i studieregistret.

Rekommendation 10

Högskolan samlar systematiskt information om beslut som fattats gällande tidigare förvärvad kompetens, strävar efter att agera konsekvent i motsvarande situationer och utveckla sin verksamhet när tidigare beslut inte längre överensstämmer med den aktuella situationen.

Målsättning:

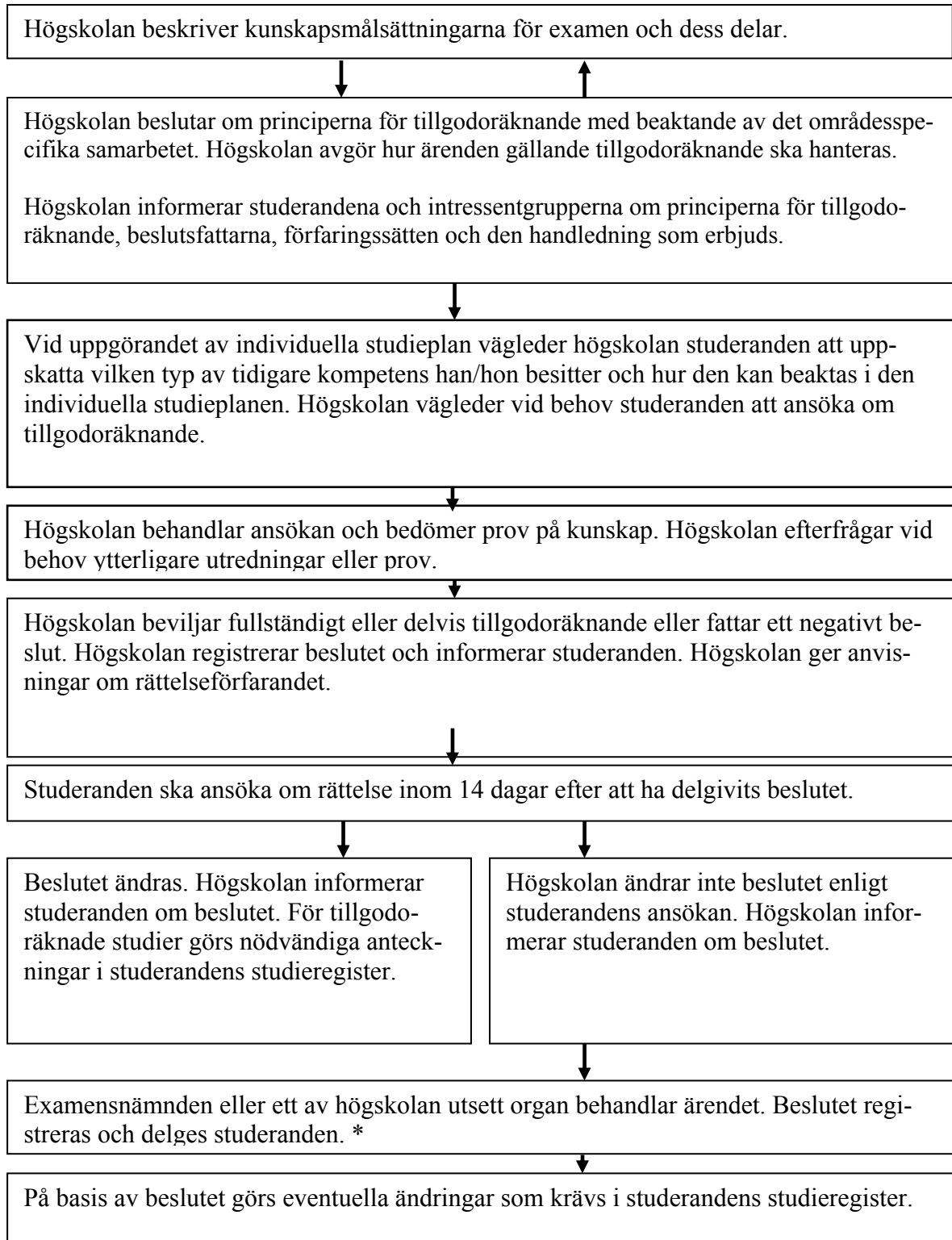
Utvecklande av personalens kunskap för tillämpning av AHOT-principerna

Rekommendation 11

För att tydliggöra AHOT-förfarandena och för personalens utbildning ska ett gemensamt fortsatt projekt startas för yrkeshögskolorna och universiteten.

* Rekommendationen baserar sig på den gällande yrkeshögskolelagen och regeringens proposition gällande den nya universitetslagen (RP 2009/7), se sidan 8. Enligt regeringens biträdande justitiemans beslut 19.2.2009 (Dnr 1293/4/07) är det inom ramarna för bestämmelserna i den nuvarande universitetslagen och förvaltningsprocesslagen möjligt att besvara sig till förvaltningsdomstolen i frågor som gäller ersättande av studier och rättelseyrkanden.

AHOT-processerna och tillhörande rekommendationer ur högskolans synvinkel som processbeskrivning

* Beskrivningen baserar sig på den gällande yrkeshögskolelagen och regeringens proposition gällande den nya universitetslagen (RP 2009/7), se sidan 8. Enligt regeringens biträdande justitiemans beslut 19.2.2009 (Dnr 1293/4/07) är det inom ramarna för bestämmelserna i den nuvarande universitetslagen och förvaltningsprocesslagen möjligt att besvara sig till förvaltningsdomstolen i frågor som gäller ersättande av studier och rättelseyrkanden.

7.2 Rekommendationer ur studerandenas synvinkel

Målsättning:
Strävan efter kunskapsinriktning

Rekommendation 12

Det är frivilligt att ansöka om identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens. Studerande har rätt att ansöka om erkännande av kompetens. Det är studerandens ansvar att t.ex. i samband med uppgörandet av individuella studieplan meddela att han/hon vill inleda bedömningen av tidigare förvärvad kompetens.

Rekommendation 13

Högskolan vägleder studeranden att uppskatta vilken typ av tidigare kompetens han/hon besitter och hur den kan beaktas i den individuella studieplanen. Högskolan vägleder vid behov studeranden att ansöka om erkännande av sin kompetens.

Målsättning:
Förenhetligad och utvecklad praxis för processer och mekanismer

Rekommendation 14

Individuella studieplanen görs upp för studeranden, och i samband med detta klarlägger den ansvariga handledaren för studeranden vilken typ av tidigare förvärvad kompetens som kan erkännas.

Målsättning:
Bedömningsmekanismer och utvecklande av dessa

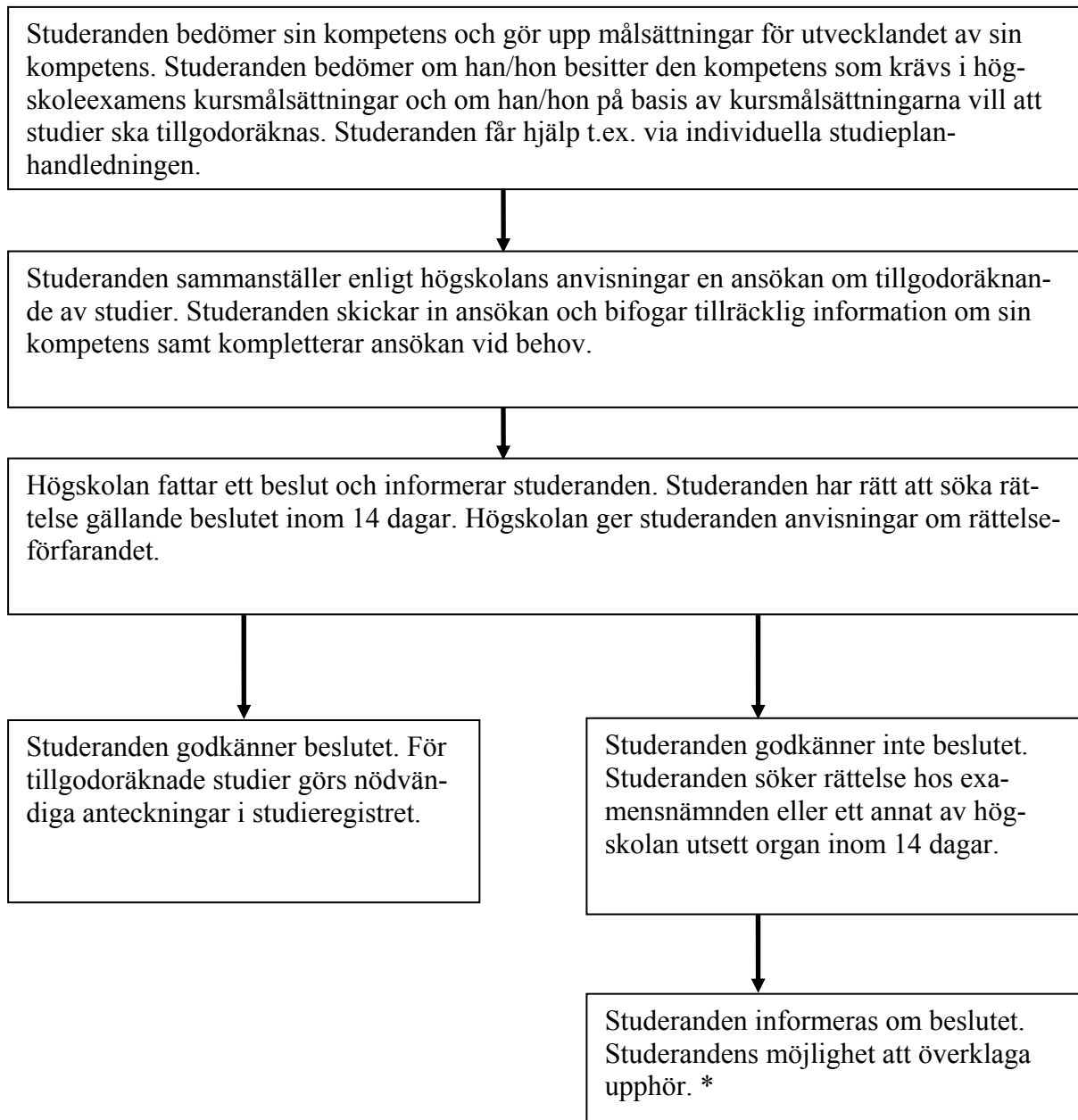
Rekommendation 15

Högskolan informerar studeranden om grunder och förfaranden för erkännande av kompetens som förvärvats på olika sätt (formellt, icke-formellt lärande, informellt lärande, arbets erfarenhet, etc.). Grunderna och förfarandena för erkännande är offentliga.

Rekommendation 16

Högskolorna följer upp verkställandet av AHOT-förfarandena med jämna mellanrum som en del av sitt kvalitetssystem.

AHOT-processerna och tillhörande rekommendationer ur studerandens synvinkel

* Beskrivningen baserar sig på den gällande yrkeshögskolelagen och regeringens proposition gällande den nya universitetslagen (RP 2009/7), se sidan 8. Enligt regeringens biträdande justitiemans beslut 19.2.2009 (Dnr 1293/4/07) är det inom ramarna för bestämmelserna i den nuvarande universitetslagen och förvaltningsprocesslagen möjligt att besvara sig till förvaltningsdomstolen i frågor som gäller ersätande av studier och rättelseyrkanden.

7.3 Rekommendationer gällande fortsatta åtgärder för utveckling av identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens

Arbetsgruppen fick i uppdrag att göra upp rekommendationer för högskolorna gällande hur stor del av examen som högst/minst kan räknas till godo. Arbetsgruppen anser att det inte är möjligt att definiera exakta antal studiepoäng. Lärdomsprov för examen bör dock ingå i de studier som avläggs vid den egna högskolan.

Rekommendation 17

Målsättning: kompetensbaserade läroplaner, individuella studieplaner och handledning av studerande bör spela en central roll i AHOT-utvecklingsarbetet. Utbildningsprogrammets och examinas läroplaner bör sammanställas så att den kompetens som krävs beskrivs tillräckligt tydligt.

Påvisande och identifiering av kompetens förutsätter definiering av kursmålsättningarna. Om kursmålsättningarna inte har definierats, är det svårt att bedöma tidigare förvärvad kompetens. Kompetensbaserat tänkande innebär en speciell utmaning för universiteten, även om det finns tydliga områdesspecifika skillnader vad gäller definiering av kompetensbaserad. De områdesspecifika skillnaderna verkar ha ett samband med huruvida professionella eller generiska färdigheter betonas i kompetens och kompetensbehov inom området. Också högskoleexamina på olika nivåer producerar olika typer av kompetens. Den kompetens som högskoleexamina producerar ska också förstås i ett brett perspektiv. I sådan kompetens ingår färdigheter som enkelt kan bevisas, men också teoretisk kompetens som är svårare att bedöma och förmågan att tänka på det sätt som förutsätts för ifrågavarande examensnivå eller utbildningsområde.

Rekommendation 18

Målsättning: att stärka kompetensen hos högskolornas personal

Vid högskolorna behövs mera kompetens om AHOT-förfarandena på olika nivåer samt utbildning för att kunna tillämpa en enhetlig praxis. Beaktandet av informellt lärande och i synnerhet kompetens som förvärvats i arbetslivet ska ske redan på läroplansnivå. I synnerhet vid yrkeshögskolorna behövs bedömningspraxis för kompetens som förvärvats i arbetslivet.

Rekommendation 19

Målsättning: internationalisering

När det gäller processen för erkännande av kompetens ska utländska studerande behandlas jämlikt i förhållande till inhemska studerande. Studerandens rättigheter och ansvar är de samma. Med tanke på identifiering av kompetens som förvärvats utomlands kan meningsfulla metoder till exempel vara intervju och muntlig tentamen.

Rekommendation 20

Målsättning: utveckling av statistikföring och registrering

Olika högskolor har sina egna register över studerande. För att högskolornas statistikföring ska kunna förenhetligas måste den nationella registreringen utvecklas. Vid utveck-

lingen av det nationella registret bör utvecklingen av registreringen av studierätter och studieprestationer beaktas, och i det avseendet AHOT-verksamhetens behov och krav.

Rekommendation 21

Målsättning: främjande av livslångt lärande genom AHOT-förfarandena

Hittills har AHOT-utvecklingsarbetet i Finland varit inriktat på utveckling av metoder för identifiering och erkännande samt på standardisering och klargörande av verksamhetspraxis och system. I det fortsatta arbetet bör högskolorna utveckla flexibla inkörsportar, handledning av vuxenstuderande och AHOT-tillämpningar för de behov livslångt lärande innebär.

Vid planeringen av det områdesspecifika genomförandet av sådana specialkompetenser som presenteras av AKKU-högskolesektionen ska man redan i planeringsskedet beakta hur erkännandet av tidigare förvärvad kompetens och tillhörande prov genomförs för ifrågavarande specialkompetens.

DE OLIKA UTBILDNINGSSOMRÅDENAS ARBETSGRUPPER

Arbetsgruppen för handelsvetenskap och företagsekonomi:

Till medlemmar i arbetsgruppen för handelsvetenskap och företagsekonomi utsågs som representanter för Finlands universitetsrektors råd professor Kalevi Kyläheiko från Villmanstrands tekniska universitet, studiekoordinator Johanna Lepola från Svenska Handelshögskolan och byråchef Margareta Soismaa från Helsingfors handelshögskola. Till representanter för Rådet för yrkeshögskolornas rektorer ARENE rf., utsågs prorektor Pekka Hulkko från Mellersta Österbottens yrkeshögskola, prorektor Teemu Kokko från HAAGA-HELIA yrkeshögskola och prorektor Jan-Erik Krusberg från Arcada. Till representant för högskolestuderandena utsågs högskolepolitiskt ansvarig Mikko Vieltojärvi från SAMOK rf.

Arbetsgruppen för det sociala området:

I arbetsgruppen för det sociala området ingick som representanter för Finlands universitetsrektors råd Mikko Mäntysaari från Jyväskylä universitet, lektor Ulla-Maija Rantalaiho från Lapplands universitet och chef för studieärenden Tuula Hakkola från Helsingfors universitet. Som representanter för Rådet för yrkeshögskolornas rektorer ARENE rf., deltog prorektor Pirjo Hakala från Diakonia-ammattikorkeakoulu samt utbildningschef Meeri Kojonkoski från Åbo yrkeshögskola. Till gruppens representant för högskolestuderandena utsågs studerande Katri Nokela från FSF.

Arbetsgruppen för hälsovårdsområdet:

Arbetsgruppen för hälsovård och vårdvetenskap bestod av följande representanter för Finlands universitetsrektors råd: prorektor Katri Vehviläinen-Julkunen från Kuopio universitet, lektor Leena Salminen från Åbo universitet och chef för studieärenden Hanna Pesonen från Uleåborgs universitet. Som representanter för Rådet för yrkeshögskolornas rektorer ARENE rf., deltog utbildningsdirektör Elina Eriksson från Metropolia Ammattikorkeakoulu samt utbildningschef Katariina Rajj från Laurea-ammattikorkeakoulu. Som gruppens representant för högskolestuderandena fungerade Saila Pakarinen från SAMOK rf.

Arbetsgruppen för teknik:

Till medlemmar i arbetsgruppen för teknik utsågs som representanter för Finlands universitetsrektors råd professor Tuomo Tiainen från Tammerfors tekniska universitet, planerare Riitta Jalasto från Tekniska högskolan och studieplanerare Susanna Koponen från Villmanstrands tekniska universitet. Till gruppens representanter för Rådet för yrkeshögskolornas rektorer ARENE rf., utsågs prorektor Matti Lähdeniemi från Satakunnan ammattikorkeakoulu, enhetsdirektör Risto Kimari från Oulun seudun ammattikorkeakoulu samt utbildningsdirektör Antti Lehmusvaara från Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu. Som gruppens representant för högskolestuderandena deltog Eeva Myller från FSF.

AHOT-projektet: Sammanställning över de utbildningsområdesspecifika arbetsgruppernas förslag och rekommendationer per område.				
TEMA	HANDEL	TEKNIK	DET SOCIALA OMRÅDET	HÄLSOVÅRD
1. Föråldrande av tidigare förvärvad kompetens	<p>Kompetens som förvärvats via formell utbildning: avlagda examina föråldras inte - dock ska kompetensens föråldrande bedömas i förhållande till den tid det tog att avlägga examen samt kompetens som förvärvats inom området efter examen; delprestationer för examen får inte föråldras under den tid examen avläggs (7-9 år)</p> <p>Kompetens som förvärvats via icke-formell utbildning: för föråldrande av tidigare förvärvad kompetens gäller i huvudsak samma tid (7-9 år).</p>	<p>Avlagda examina föråldras inte, kompetens föråldras: specifik kompetens föråldras snabbare, generiska färdigheter föråldras inte. Inom många tekniska områden föråldras kompetensen snabbt (bl.a. IT-branschen, elektronik). Arbetserfarenheten påverkar kompetensens aktualitet; studier kan byggas upp på en stark yrkeserfarenhet; i viss omfattning ska kompetens alltid värdesättas. Enskilda formella och icke-formella studier samt arbetserfarenhet ska betraktas specifikt för varje fall. Arbetsgruppen anser att det inte går att ge en allmän rekommendation för alla tekniska områden vad gäller kompetensens föråldrande. Kompetensens föråldrande måste lösas specifikt för varje fall i förhållande till de (kompetens)målsättningar högskolan</p>	<p>Avlagda examina föråldras inte. Däremot föråldras kompetens i viss mån. Gränsen för föråldrande av studier som avlagts inom formell utbildning är 7-10 år. När det gäller äldre studier kan uppdatering eller komplettering av kompetensen förutsättas.</p> <p>När det gäller kompetens som förvärvats genom arbetserfarenhet eller icke-formell utbildning är gränsen för föråldrande 5-7 år. När det gäller arbetserfarenhet och kompetens som är äldre kan uppdatering eller komplettering av kompetensen förutsättas.</p>	<p>Examen föråldras inte, men kompetens föråldras. Föråldrandet beror på huruvida examen är professionsbaserad eller teoribaserad. Senast 5 år efter att examen avlagts ska kompetensen bedömas och uppdateras. Inom hälsovetenskap ska kompetensen uppdateras senast 10 år efter att examen avlagts. Eftersom kompetens föråldras, blir kriterierna för tillräcklig kompetens centrala i läroplanen. Kompetensen och behovet av uppdatering ska granskas när individuella studieplanen görs upp. Det går inte att ge en tydlig rekommendation för hela området, utan centrala faktorer är tydliga kompetensbeskrivningar och kompetenskriterier i läroplanen.</p>

TEMA	HANDEL	TEKNIK	DET SOCIALA OMRÅDET	HÄLSOVÅRD
<p>2. Mekanismer för inkludering av arbetserfarenhet som en del av examen</p>	<p>Arbetserfarenheten ska stöda examensmålsättningarna. Främst kan praktik i anslutning till examen ersättas; i övrigt genomförs tillgodoräknanget i individuella studieplanen. Tillgodoräknanget av arbetserfarenhet och tillhörande kompetens (arbetsuppgifter och vidareutbildning) genomförs utgående från rapportering. Studeranden ansvarar för rapporteringen genom att jämföra med de kompetenshelheter som krävs för examen. Det vore bra om begreppsdefinieringen gällande inkludering och ersättande kunde förtydligas.</p>	<p>Med undantag av lärdomsprov kan arbetserfarenhet tillgodoräknas i alla studier på ett sätt som motsvarar examensmålsättningarna. Inom teknik finns det skillnader mellan praktik och arbetserfarenhet. Bedömningen av tillgodoräknanget är specifik för varje fall beroende på om det är fråga om en enskild studieperiod eller en bredare studiehelhet.</p>	<p>Ingen allmän rekommendation kan ges, eftersom arbetserfarenheten är individuell. Både vid universiteten och vid yrkeshögskolorna är det viktigt att lära sig yrkesmässig och teoretisk beredskap samt sammanfogning av dessa. Det är också väsentligt att säkerställa att de inlärningsmålsättningar som ställts upp för utbildningen förverkligas. Det är viktigt att kunna påvisa kompetens, och vid behov kan komplettering av kompetens ske till exempel med hjälp av inlärningsuppgifter. Arbetserfarenhet kan emellertid tillgodoräknas. Vid universiteten begränsas betydelsen av icke-formell kompetens inom det sociala området till yrkesmässig beredskap. Arbetserfarenheten föråldras på 5-7 år.</p>	<p>Positiv utgångspunkt: studeranden ska inte behöva göra sådant som denne redan kan. Därför behövs tydliga kompetensbeskrivningar i läroplanerna. Mekanismer för påvisad kompetens: portfölj, läroplan, betoning av inlärningsmålsättningar, för kompetens som förvärvats genom arbetserfarenhet behövs en beskrivning, t.ex. ett utlåtande av arbetsgivaren.</p> <p>Inom hälsovård och hälsovetenskap behövs mångsidiga metoder för bedömning av arbetserfarenhet. Mekaniska modeller fungerar inte, utan specialvillkor för kompetens behövs. Arbetserfarenhet och kompetens som förvärvats via arbetserfarenhet ska bedömas också individuellt. Bedömningsmekanismerna och proven får dock inte bli för påfrestande. Kompetensen bedöms utgående från tillräckliga bevis. Varje högskola sammanställer en redogörelse för AHOT-förfarandena, där</p>

				mekanismerna beskrivs.
TEMA	HANDEL	TEKNIK	DET SOCIALA OMRÅDET	HÄLSOVÅRD
3. Ersättandets omfattning i studiepoäng	Olika högskolor har numera varierande förfaranden. Dessa bör förenhetligas: vid yrkeshögskolorna: minst 1 års studier och lärdomsprovet ska avläggas vid den egna högskolan; vid universiteten: minst hälften av ämnesstudierna och lärdomsprovet ska avläggas vid den egna högskolan.	Examina innehåller en grundläggande stomme baserad på antingen läroplanen eller kompetensbeskrivningar kring vilken kompetensen byggs upp. Vid sidan av antalet studiepoäng bör studiernas innehåll och kompetensmålsättningarna granskas. Lärdomsprovet ska alltid genomföras.	Olika högskolor har numera varierande förfaranden. Utbildningsinnehållet ska förtydligas för att en enhetlig praxis ska kunna byggas upp. Vid sidan av ersättande och tillgodoräknande bör man fundera över hur man ska utveckla olika studieformer till exempel vad gäller färdigheter eller praktiska studier, då tidigare förvärvat kompetens uttryckligen kompletteras med yrkesinriktade studier enligt högskoleutbildningens dualmodell och det sociala områdets uppgiftsstruktur. Målsättningen är att skapa enhetlig praxis inom yrkeshögskolorna och universiteten.	Huvudämnes- eller utbildningsprogramspecifika rekommendationer kan inte ges. Ersättandets omfattning är kopplat till studieområdet och vad som ersätts varierar mellan olika utbildningsprogram. Villkoret för definiering av ersättande är läroplaner och/eller kompetensbeskrivningar som baserar sig på kursmålsättningar.

TEMA	HANDEL	TEKNIK	DET SOCIALA OMRÅDET	HÄLSOVÅRD
<p>4. I vilket skede sker identifieringen</p>	<p>Identifieringen genomförs endast för de som antagits som examensstuderande. Utgångspunkten är identifiering i början av studierna (i huvudsak under den första terminen); man bör dock fundera över mera flexibla förfaranden, eftersom en förstaårsstuderande inte nödvändigtvis uppfattar examenshelheten och således inte kan relatera den egna kompetensen till examenshelheten. Studier som avläggs inom ramen för avtal om internationellt utbyte erkänns direkt som egna studier. För examina som avläggs under olika cykler sker identifieringen och erkännandet i examensinledningsskede (i början av kandidat-, magister- och fortsatta studier). Tillgodoräkning som sker under den tid examen avläggs genomförs som en granskning av individuella studieplan.</p>	<p>AHOT-förfarandenas målsättning ska vara ett positivt system, som både studerandena och högskolan har nytta av. I huvudsak sker identifieringen i början av studierna, med endast för de som antagits som examensstuderande => i praktiken i början av studier för lägre och högre examen i samband med fastställandet av individuella studieplan. Om en studerande ansöker om tillgodoräkning under den tid examen avläggs sker identifieringen i det skede när studeranden ansöker om tillgodoräkning.</p>	<p>Förfarandet gällande identifiering och erkännande av kompetens genomförs endast för de som antagits som examensstuderande. I regel är det motiverat att sköta identifieringen i början av examensstudierna (lägre och/eller högre examen) i samband med fastställandet av individuella studieplan. Studerande kan emellertid ansöka om tillgodoräkning under den tid examen avläggs.</p>	<p>AHOT-förfarandena genomförs huvudsakligen i början av studierna, men endast för de som antagits som examensstuderande => i praktiken i början av studier för lägre och högre examen i samband med fastställandet av individuella studieplan. Om en studerande ansöker om tillgodoräkning under den tid examen avläggs sker identifieringen i det skede när studeranden ansöker om tillgodoräkning.</p>

TEMA	HANDEL	TEKNIK	DET SOCIALA OMRÅDET	HÄLSOVÅRD
<p>5. Hurdana bedömningsmekanismer behövs</p>	<p>Högskolans process för tillgodoräknande ska vara genomskinlig och registreras. Mekanismerna kan vara bl.a. tentamen (skriftlig eller muntlig), portföljer eller annat prov.</p>	<p>Arbetsgruppen är ense om att högskolorna inte har resurser för omfattande prov. I anvisningarna om förfaringssätt vägleds lärarna i att identifiera studerandenas kompetens. Olika bedömningssätt kan godkännas, t.ex. muntliga eller skriftliga tentamina, studiediskussioner, specialarbeten, portfölj, nivåtentamina.</p>	<p>Bedömningsmekanismer, t.ex. intervjuer (face to face-kontakter), kompetensportfölj, kompetensdagböcker, inlärningsuppgifter, essäer, genomgång av examensbetyg. När det gäller prov bör kriterier och begrepp som är lämpliga för högskolemiljön utvecklas.</p> <p>Mekanismerna för bedömning av kompetens som förvärvas genom formell utbildning kan fastställas. Däremot krävs samarbete för att utveckla kriterier och begrepp för bedömning av kompetens som förvärvats via arbetserfarenhet, informellt och icke-formellt lärande, till exempel i form av ett gemensamt projekt för universiteten och yrkeshögskolorna.</p>	<p>När det gäller arbetserfarenhet behövs arbetsgivarens utlåtande om arbetsuppgifter och vad personen kan. För proven behövs inget allt för komplicerat system (jfr II stadiets fristående examina). Det är viktigt att säkerställa kompetensens nivå.</p>

TEMA	HANDEL	TEKNIK	DET SOCIALA OMRÅDET	HÄLSOVÅRD
6. Utveckling av registrering	Alltid när kompetens eller prestationer tillgodoses, ska man registrera var prestationen genomförts. Kompetens som förvärvats genom formell utbildning: prestationerna bedöms vid den läroanstalt där de genomförs och vitsordet överförs. I registret görs alltid en anteckning om tillgodosande, vitsord samt var och när prestationen bedömts. Kompetens som förvärvats via icke-formell utbildning: prestationer bedöms inte; i registret antecknas tillgodosandet av kompetensen.	I regel registreras prestationer som genomförts utanför högskolan (var och när). När det gäller praktik ska man tydligt registrera hur stor del som är handledd praktik och vad som är tillgodosad arbetserfarenhet. De ursprungliga vitsorden antecknas synligt, om det är möjligt. I sådana fall ska bedömningskalan vara synlig. Kompetens som förvärvats via icke-formell inläring bedöms i regel inte, kompetensen bedöms på basis av prov.	Ett gemensamt nationellt register behövs så fort som möjligt. Studier kan bara tillgodoses en gång.	Om hela prestationen tillgodoses, antecknas den ursprungliga prestationsplatsen och tiden. En examen som avlagts vid en annan högskola kan inte bedömas på nytt. Grunden ska vara en tydlig beskrivning av kompetensen och bedömningskalan ska vara synlig.

TEMA	HANDEL	TEKNIK	DET SOCIALA OMRÅDET	HÄLSOVÅRD
7. Ansvarsfrågor	<p>Studeringen ansvarar själv för att ansöka om identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens. Studeringen ansvarar också för att tillhandahålla nödvändiga intyg eller andra skriftliga dokument som behövs för att identifieringen och erkännandet ska kunna genomföras. Högskolan ansvarar för att processen för tillgodoräknande existerar och har beskrivits och tillkännagivits på ett sådant sätt att den är lätt att hitta för alla studerande och all personal. Högskolan ansvarar för processens genomförande. Processen för tillgodoräknande är en del av högskolans kvalitetssystem.</p>	<p>Högskolan ansvarar för processens genomskinlighet och smidighet samt för tillgången på anvisningar. Studeringen ansvarar för att ansöka om tillgodoräknande enligt anvisningarna.</p>	<p>Universitetet/yrkeshögskolan ser till att det finns genomskinliga och smidiga metoder för identifiering och erkännande samt tillräckliga anvisningar. Studeringen ansvarar för att ansöka om tillgodoräknande enligt anvisningarna.</p>	<p>Studeranden ansöker om identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens. Högskolan ansvarar för processerna och deras genomskinlighet och tydlighet. Identifiering och erkännande av kompetens sker via individuell studieplan.</p>

TEMA	HANDEL	TEKNIK	DET SOCIALA OMRÅDET	HÄLSOVÅRD
8. Vilken instans beslutar om erkännande	Besluten fattas så nära studeranden som möjligt (t.ex. på utbildningsprogramnivå). Beslutet ska kunna överklagas.	Beslutsinstansen kan variera enligt högskolans praxis. Enligt rekommendationerna ska besluten fattas så nära studeranden som möjligt (t.ex. på utbildningsprogramnivå). Beslutet ska kunna överklagas och dokumenteras (t.ex. på basis av en presentation). Beslutet ska innefatta motiveringar.	Beslutsinstansen kan variera enligt högskolans praxis. Enligt rekommendationerna ska besluten fattas så nära studeranden som möjligt (t.ex. på utbildningsprogramnivå). Beslutet ska kunna överklagas och dokumenteras (t.ex. på basis av en presentation). Beslutet ska innefatta motiveringar.	Besluten fattas så nära studeranden som möjligt (t.ex. på utbildningsprogramnivå eller institutionsnivå). Beslutet ska kunna överklagas.
9. Besvärsmekanism	Utgångspunkten är att samma mekanism ska användas som vid besvär om bedömning.	Det ska vara möjligt att söka rättelse. Utgångspunkten är att samma mekanism ska användas som vid besvär om bedömning.	Examensstadgan bestämmer mekanismerna: utgångspunkten är att samma mekanism ska användas som vid besvär om bedömning.	Utgångspunkten är att samma mekanism ska användas som vid besvär om bedömning.

TEMA	HANDEL	TEKNIK	DET SOCIALA OMRÅDET	HÄLSOVÅRD
10. Avsaknad av betyg	I regel baseras tillgodoräkandet alltid på betyg. Om betyg saknas är det studerandens ansvar att skaffa tillräckliga bevis.	I regel baseras tillgodoräkandet alltid på betyg. Om betyg saknas ska studeranden vid behov avkrävas tillräckliga bevis. Icke-formell kompetens, som inte kan dokumenteras, påvisas med hjälp av prov.	I regel baseras tillgodoräkande alltid på betyg. Om betyg saknas ska studeranden vid behov avkrävas tillräckliga bevis. Icke-formell kompetens, som inte kan dokumenteras, påvisas med hjälp av prov. Det finns inget behov av påfrestande provmekanismer. Däremot behövs samarbete mellan sektorer för att klargöra provbegreppet ur det sociala områdets synvinkel samt för att utveckla provbaserad kompetens.	I regel baseras tillgodoräkande alltid på betyg. Om betyg saknas är det studerandens ansvar att skaffa tillräckliga bevis.

TEMA	HANDEL	TEKNIK	DET SOCIALA OMRÅDET	HÄLSOVÅRD
<p>11. Den internationella dimensionen</p>	<p>Ett avtal om verksamhetens spelregler ingås med samarbetshögskolorna. När utbytet inleds ska studeranden ha en tydlig plan för hur studierna ska genomföras under utbytet och hur de ska ersättas. Studeranden ansvarar för ansökningsprocessen, högskolan för erkännandet.</p>	<p>AHOT-förfaranden förknippade med internationalisering kunde inte fastställas under arbetsgruppens verksamhet. Som utgångspunkt anser emellertid arbetsgruppen att tillgodoräkandet av utländska studerandens tidigare kompetens ska omfattas av samma riktlinjer som gäller för finländska studerande enligt Bolognaprincipen. När det gäller examina av typen joint degree eller double degree håller praxis som bäst på att skapas. Arbetsgruppen framför att AHOT-förfarandena i fortsättningen ska vara mera fokuserade på frågor inom den internationella dimensionen och att man ska sträva efter att hitta en enhetlig praxis för dessa frågor.</p>	<p>Tillsammans med internationella samarbetshögskolor kan man skapa principer för de som åker och kommer på utbyte. För utländska examensstuderande tillämpas samma principer som för finländska studerande. I praktiken har det visat sig att de flesta problemen när det gäller examensstuderande från utlandet har att göra med bl.a. utredning av betyg och tidigare studiers nivå. För tillämpning av principerna krävs emellertid samarbete på många nivåer.</p>	<p>Kräver ytterligare utredning. Förutsätter definiering av kompetensbaserings.</p>

TEMA	HANDEL	TEKNIK	DET SOCIALA OMRÅDET	HÄLSOVÅRD
<p>12. Kanaler mellan och inom YH och universiteten</p>	<p>Kanalerna ska granskas i båda riktningarna. I stället för ”brobyggande studier” (siltaopinnot) vore det bättre att prata om kompletterande studier i båda riktningarna. Detta förutsätter att läroplaner och individuella studieplaner övervägs/beskrivs på ett kompetensbaserat sätt. Kompetensmålsättningarna är i regel olika inom olika högskolesektorer. På basis av Bologna-processen kan man ta ställning till att den första cykelns examen efter avläggandet i huvudsak bör tillgodoräknas som sådan. Utgångspunkten inom handelsvetenskap och företags ekonomi bör vara att tradenomexamen motsvarar universitetets kandidatexamen; vissa kompletteringar kommer att behövas på grund av skillnaderna mellan examina. Syftet bör vara att den första examen först blir klar, och att studeranden först därefter övergår till att avlägga en till examen. Mobilitet mitt under avläggandet av en examen är inte i någons intresse.</p>	<p>För avläggande av parallelexamen inom yrkeshögskolorna är principen att överlappande utbildning ska undvikas. I studerandens individuella studieplan fastställs sådana studier vars kompetens studeranden inte har förvärvat under den första examen. Lärdomsprovet genomförs dock alltid inom ramen för den nya examen. Arbetsgruppen konstaterar att målsättningen för AHOT-förfarandena ska vara att tvåstegssystemet förverkligas. Praxis för övergång mellan olika sektorer utreds som bäst. På det nationella planet behövs riktlinjer för övergång från högre YH-examen till universitet. Arbetsgruppen hoppas att beredningsgruppen gör upp nationella riktlinjer också för hur stor del som kan tillgodoräknas för parallelexamina. Arbetsgruppen konstaterar också att man i fortsättningen kan behöva fastställa principer för tillgodoräknande av kompetens för studerande som efter kandidatstudiet övergår från universitet till yrkeshögskola.</p>	<p>Kanalerna ska granskas både från yrkeshögskolorna till universiteten och från universiteten till yrkeshögskolorna. Endast en högre examen kan avläggas på basis av en enskild lägre examen. De fortsatta kanalerna bör vara tydliga. Behörighet för socialarbete regleras i lagstiftningen och hör inte till detta projekt.</p>	<p>Arbetsgruppen ger ingen rekommendation utan anser att ytterligare diskussioner krävs i frågan. Rörlighet mellan sektorerna bör granskas både per utbildningsområde och inom utbildningsområdet per område. Internationell lagstiftning och EU-direktiv reglerar området och ska beaktas också vid uppbyggandet av kanaler. Uppbyggandet av kanaler och definieringen av ersättning ska granskas som en del av kompetensbaseringen.</p>